СССР Союзай зургаадахи зарлалай Верховно Соведэй V сесси

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

42-дохи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 293 (10660) | 1964 оной декабриин 11, пятница | Сэн 2 мүнгэн

СССР-эй Верховно Соведэй тогтоол

НҮХЭР А. Н. КОСЫГИНИИЕ СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ТҮРҮҮЛЭГШЭЭР ТОМИЛХО ТУХАЙ

Совет Социалис Республикануудай Союзай Верховно Совет иигэжэ **тогтообо:**

Нүхэр **Косыгин** Алексей Николаевичые СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшээр томилхо, энээн тушаа СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй 1964 оной октябриин 15-най Указые баталха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. МИКОЯН.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1964 оной декабриин 9.

СССР-эй Верховно Соведэй тогтоол

СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ТҮРҮҮЛЭГШЫН УЯЛГАҺАА НҮХЭР Н. С. ХРУЩЕВЫЕ СУЛӨӨЛХЭ ТУШАА СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗЫЕ БАТАЛХА ТУХАЙ

Совет Социалис Республикануудай Союзай Верховно Совет иигэжэ **тогтообо:**

Үндэр наһатай болоһон, бэсынь элүүрэй муудаһан дээрэһээ нүхэр **Хрущев** Никита Сергеевичые СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын уялгаһаа сулөөлхэ тухай СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй 1964 оной октябриин 15-най Указые баталха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. МИКОЯН.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль. 1964 оной декабриин 9.

СССР-эй арадай ажахые 1965 ондо хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб тухай

(СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. КОСЫГИНАЙ элидхэл)*

Колхозууд, совхозуудтахи хамтын үйлэдбэри хүгжөөлгые тон шухала удха шанартайда тоолохо зуураа, парти, правительствэмнай колхознигуудай, хүдэлмэришэдэй, алба хаагшадай үмсын мэдэлэй туһалбариин ажахын бодомжогүйгөөр, зарим нэһэ баримтагүйгөөр хизаарлагдаһые болюулха, мал баридаг хүнүүдтэ налог түлүүлхэеэ болихые шухалада тоолоод, мал бариһан хүнүүдтэ орооһо тарянай зүйл худалдаха тухай шиидхэбэри гаргаа.

Тэрэшэлэн хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй урмашал жудхэмжые ехэ болгохын тула һү худалдан абалгын гүрэнэй сэн дээшэлүүлхэ гэжэ шиидхэгдээ. Тиихэ зуураа, ажалшадта худалдагдадаг һүн, һүнэй продуктнуудай мүнөөнэй розничэ сэн хубилгагдангүй орхигдоо.

Һүүлэй жэлнүүдтэ агротехникын, тарилгын талмайе бүридүүлгын, мал харууһалгын, мүн хүдөө ажахын бусадшье асуудалнуудаар олохон харюусалгагүй һанамжа дурадхалнууд, заабаринууд үгтэһэн байгаа.

Колхозууд болон совхозууд, социалис хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд гүрэндэ худалдаха түсэбүүдээ үндэһэ болгон, тарилгынгаа талмайн хэмжээе, ашагтай хубаарилгые, мал ажал хүгжөөхэ шэглэлые үйлэдбэриингөө түсэбүүд дотор тодорхойлжо шадаха, тодорхойлхо ёһотой байна.

Түсэбөөр хараалагдаһан хэмжээ ябуулганууд хүдөө ажахын гээгдэлые зайсуулха хэрэгтэ туһалхань лабтай. Гэхэ зуура, энэ ехэ ба орёо зорилгын богонихон болзор соо хүсэд шиидхэгдэжэ шадагдахагүй байһаниинь элитэ.

Хүдөө ажахын үйлэдбэриин гээгдэлые ойрын жэлнүүдтэ бүрин усадхаха, хүдөө ажахыгаа хүгжөөн дэбжээхэ зорилготой шухала капитальна һомололго хэхэ, материальна нөөсэ бии болгохо, тэрэшэлэн зохихо хэмжээ абахые табан жэлэй түсэбэй проект соо хараалхыень партиин Центральна Комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Совет СССР-эй Госпланда даалгаа.

Капитальна барилга

Үнгэрһэн зургаан жэл соо промышленность, транспорт, хүдөө ажахыда, гэр байрын ба культурно-ажаһуудалай барилгада 200 миллиард үлүүтэй түхэриг гэхэ гү, али Совет засагай тогтоһонһоо хойшо үнгэрһэн бүхы үе соо табигдаһанай шэнээн мүнгэ зөөри һомологдоһон байна гэжэ А. Н. Косыгин тэмдэглэбэ. Энэ зургаан жэл соо 5 мянга үлүүтэй промышленна томо предприятинууд ашаглалгада оруулагдаа, түрэнэй гол фондунууд хоёр дахин шахуу нэмээ. Ашаглагдаха байтаа гол фондунууд нилээд һэльбэгдээ.

1965 ондо гүрэнэй зүгһөө капитальна хүдэлмэридэ зорюулагдаһан һомололго 38 миллиард 100 миллион түхэриг болохо байна.

Хүдөө ажахыда, химиин промышленностьда, мүн эдээнтэй холбоотой һалбаринуудта, хүнгэн, эдеэ хоолой ба загаһанай промышленностьда, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангадаг предприятинуудай барилгада зорюулагдаха капитальна һомололгын ургалта бүри түргэдхэгдэхөөр хараалагдаа. Хара, үнгэтэ металлургида, түлишын промышленностьда зорюулагдаһан капитальна һомололго нилээд ехээр нэмэхэ байха. Гэр байрын барилгада зорюулагдаһан капитальна һомололго ехэ болохоор хараалагдаа.

1965 ондо 38 миллиард түхэригэй сэнтэй гэхэ гү, али энэ жэлэйхиһээ 4 миллиард түхэригөөр ехэ хэмжээтэй гол фондунууд ашаглагдахаар хараалагдана. Үйлэдбэрилгын хүсэ ашаглалгада оруулха ехэ даалгабари түсэбөөр хараалагдаа.

Элидхэлшэ саашадаа проект табилгын, түсэблэлгын ба барилга эмхидхэлгын талаар тохёолдоһон ехэ дутагдалнуудые зайсуулха асуудалнуудта тогтожо хэлээ.

Бидэнэр заримдаа гарзаяа харюулхагүй барилга хэдэг байнабди. Үнгэрэгшэ жэлнүүдэй капитальна барилгада долоон жэлэй түсэбөөр хараалагдаһанһаа ехэ мүнгэ зөөри һомологдоһон аад, бага хүсэн ашаглалгада оруулагдаа.

Һайшаан дурадхагдаһан типовой аад, тон үнэтэй проектнүүдэй заримые, тэрэ тоодо хүдөөгэй барилгын талаар, дахинаа хаража үзэхэ, тон һайнуудыень шэлэжэ абаха хэрэгтэй.

Барилгын шанар дээшэлүүлхэ гээшэ барилгашадай тон шухала зорилгонуудай нэгэн болоно. Иимэ ехэ далайсатай барилга хэжэ байхадаа, барилгын шанарай талаар табидаг эрилтээ һуларуулха ёһогүйбди. Баригдаһан предприятинууд, байрын гэрнүүд манай арад зоной олон олон жэлдэ хэрэглэхээр байха ёһотой.

Зорилго юуб гэхэдэ, капитальна барилгадахи дутуу дундануудые богонихон болзор соо зайсуулха, капитальна һомололгын үрые эрид дээшэлүүлхэ, үйлэдбэрилгын хүсэнэй ашаглалгада оролгые түргэдхэхэ шухала.

1965 ондо арад зоной байдал улам һайжаруулха хэмжээнүүд тухай

Түсэбэй проект табихадаа, партиин Центральна Комитет болон правительствэмнай арад зоной байдалые улам һайжаруулха хэрэгтэ нөөсэ, арга боломжоёо зорюулха асуудал бүхы талааринь хаража үзэһэн, тиигээд хүн бүхэндэ 7 үлүүтэй процентын хүртэхөөр бодомжолон, улад зоной бодото олзо доходые 1965 ондо нэмээхэ гэжэ түсэбэй проект соо хараалха шиидхэбэри абаа. Бодото олзо доходой иимэ ехэ ургалта 1959—1964 онуудай жэлэй дундуур ургалтаһаа хоёр дахин үлүүтэйгээр дээшэлээ болоно.

1965 ондо хүн зоной бодото олзо доходой ургалта түбхын түрүүн ажалай түлөөһэнэй дээшэлэлгээр хангагдаха байха. Хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай дундуур салин хүлһые 4,5 процент нэмээхээр хараалагдана. Гэхэ зуура, үнгэрһэн зургаан жэл соо энэ ургалтань жэлэй 2,4 процент болоһон байгаа. Гэхэтэй хамта жэлэй хугасаа соо хүдэлмэришэд, алба хаагшадай тоо 2 миллион 800 мянган хүнөөр нэмэжэ, 76 миллион хүн болохо байна. Колхозуудай хамтын ажахыһаа колхознигуудай абадаг олзо доход бүри ехэ хэмжээтэйгээр нэмэхэ байна.

Багшанарай, врачнуудай, хүн зониие хангаха һалбаринуудта хүдэлмэрилдэг бусад хүдэлмэрилэгшэдэй салин хүлһые нэмээхэ гэһэн Хуули СССР-эй Верховно Соведэй энээнэй урда тээхи сесси дээрэ абтаа һэн. Тус Хуулиин үндэһөөр ороной хойто районуудтахи хүн зониие хангадаг бүхы һалбаринуудай хүдэлмэрилэгшэдтэ 1964 оной октябрьһаа, бүхы орон доторхи гэгээрэлэй болон элүүрые сахилгын хүдэлмэрилэгшэдтэ—1964 оной ноябриин 1-һээ ажалай түлөөһэнэй шэнэ гурим бэелүүлэгдээ. Тиигэһэнэй үндэһөөр 9 миллион үлүүтэй хүдэлмэрилэгшэдэй салин хүлһэн дунда жэшээгээр 23—25 процент нэмэһэн байна.

Энэл Хуулиин үндэһөөр гэр байрын-коммунальна ажахын, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангадаг предприятинуудтахи хүдэлмэрилэгшэдэй салин хүлһэн 1965 оной III квартал соо нэмэхэ, улад зониие ехэ хангадаг бусад һалбаринуудтахи хүдэлмэрилэгшэдэй салин хүлһэн—1965 оной IV квартал соо нэмэхэ ёһотой. Салин хүлһэнэй доодо захые нэмээлгэ энэл болзор соо түгэсхэгдэхөөр хараалагданхай.

Партиин Центральна Комитет болон правительство эдэ хэмжээ ябуулгануудые бүри богони болзор соо бэелүүлхэ арга боломжо тухай асуудал хаража үзэһэн байна. Түлөөһэнэй үшөө нэмээгдээгүй һалбаринуудтахи хүдэлмэрилэгшэдэй салин хүлһые тогтоогдоһон доодо захын хэмжээндэ хүрэтэр 1965 оной январиин 1-һээ нэмээхэ гэһэн дурадхал Верховно Соведэй баталамжада табигдаба. Тиимэ болохолоороо, арадай ажахыда хүдэлмэрилдэг хүнүүдэй салин хүлһэнэй доодо захань 1965 онһоо шэнээр тогтоогдон бэелүүлэгдэжэ хаа хаанагүй дүүргэгдэхэ байна. Энээнтэй дашарамдуулан, гэр байрын-коммунально-ажахын, худалдаа наймаанай эмхинүүдтэ, мүн улад зониие хангадаг бусад һалбаринуудта хүдэлмэрилэгшэдэй салин хүлһэ дээшэлүүлгые хахад жэлээр наашань болгохо, тиин 1965 оной декабриин орондо 1965 оной майн 1 хүрэтэр тэрэниие бэелүүлхэ гэжэ дурадхагдана.

Эдэ хэмжээнүүдэй ашаар 9 миллион үлүүтэй хүнүүдэй салин хүлһэн түсэблэгдэһэнһөө урид дээшэлүүлэгдэхэ болоно. Ажалай түлөөһэнэй шэнэ гуримые бэелүүлгын болзор хороһоной үндэһөөр, эдэ хүдэлмэрилэгшэдэй салин хүлһэн 890 миллион түхэригөөр нэмэжэ дээшэлхэ байна. Энэ мүнгэн 1965 оной гүрэнэй бюджедэй гаргаша дотор хараалагдана. Энээниие Верховно Соведэй баталамжада табинабди.

Партиин Центральна Комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Совет ажалай бүтээсые дээшэлүүлһэнэй, үйлэдбэриин үрэ дүнгүүдые һайжаруулһанай үндэһөөр хүдэлмэришэд, алба хаагшадай салин хүлһые, колхознигуудай ажалай түлөөһые дээшэлүүлхэ, нарижуулха, тиихэтээ хамта салин хүлһэнэй доодо захые нэмээхэ асуудалда саашадаашье онсо шухала анхарал хандуулдаг байха.

Ойрын сагта арад зоной хэрэглэдэг эд бараа үйлэдбэрилгые бүхы талааринь нэмээхэтээ хамта, худалдаа наймаа, нийтын эдеэ хоол үргэдхэн хүгжөөлгэдэ, соёл гэгээрэлэй эмхи зургаануудые, коммунально-ажаһуудалай предприятинуудые бариха асуудалда ехэ анхарал хандуулагдаха ёһотой.

Арадай хэрэглэмжын эд бараануудые гүрэнэй, кооперативна худалдаа наймаагаар дамжуулан, хүн зондо худалдалга 1964 ондо 4,5 миллиард түхэригөөр нэмэһэн аад, 1965 ондо 7 миллиард үлүүтэй түхэригөөр ехэ болохо байха.

Хубсаһа хунар, элдэб бүд, гутал, амһарта болон мебелеэр, гэр зуухын электрическэ прибор, радиоприёмник, телевизор, угаалгын машина, часы, фотоаппарадуудаар, мүн бусад олон янзын эд бараагаар таһалгаряагүй, һайнаар наймаа хэхэ янала ехэ нөөсэ эд товар манда бии. Хэрбээ мүнөө зарим районуудта наймаа хэхэдэ иимэ эд бараануудай таһалдаа һаань, түүхэй эдэй гү, али тэдэниие үйлэдбэрилхэ хүсэнэй дуталдаһан шалтагаанаар бэшэ, харин тиимэ эд товар бүтээн гаргадаг предприятинуудай гү, али худалдаа наймаанай организацинуудай муугаар хүдэлмэрилһэнһөө шалтагаалһан байха, эдэниие хүн зондо худалдалгын харюусалгые тэдэ предприятинууд, худалдаа наймаанай эмхи зургаанууд дааха болоно.

Холодильнигай талаар хүн зоной эрилтэ мүнөө хүрэтэр хүсэд хангагдажа шадагдаадүй байһаниинь элитэ. Холодильнигуудые ойрын жэлнүүдтэ нилээд олоор бүтээн гаргажа, хүн зоной хэрэглэмжые хүсэд хангахын тула тиимэ үйлэдбэреэ үргэдхэхэ хэмжээ ябуулганууд хараалагдаа. Бүри 1965 ондо 1 миллион 800 мянга үлүүтэй гэхэ гү, али 1964 онойхиһоо 76 процентээр олон холодильнигууд худалдагдаха байха.

Эдеэ хоолой зүйлнүүдэй нөөсэнүүд 1965 ондо хүн зониие хилээмэ, макарон, хүрпээ, саахар, кондитерскэ зүйлнүүд, ургамалай тоһон, консервэ болон бусад зарим эдеэ хоолой зүйлнүүдээр таһалдуулангүйгөөр хангаха арга олгоно. Тиихэдэ сагаан хилээмэ худалдалга горитой нэмэхэ.

Мүнөө жэлдэ хартаабха болон овощ нёдондонойхидо орходоо һурагүй ехээр бэлэдхэгдээ. Һайн шанартай хартаабха болон овощ хүн зоной хэрэгтэй сооһь магазинуудта хододоо худалдажа байхын тула худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэд хартаабха болон овощ һайнаар хадагалха уялгатай.

Мал ажалай продуктнуудаар хүн зониие хангалгада 1965 ондо үшөөл зарим зэргын бэрхэшээл тохёолдохо. Мяха болон зоохэй тоһоор хүн зониие хангалгые бүри ойрын жэлнүүдтэ һайжаруулхын тулада правительство тусхай хэмжээнүүдые хараалжа байнхай, тэдэнэй зарим хубинь 1965 оной түсэбтэ оруулагдаа.

Мүнөө үедэ предприятинуудай болон магазинуудай складуудта зарим түхэлэй оёһон хубсаһан, бүд, гутал болон бусад промышленна эд бараан уламжа ехээр сугларанхай. Правительство хадаа иимэ эд бараануудай сэнгыень хубилгаха гэжэ шиидхээ, энэ зорилгоор нэгэ миллиард гурбан зуун миллион шахуу түхэриг мүнгэ зөөри 1965 оной түсэбөөр, мүн бюджедээр хараалагданхай. Тиимэ болохолоороо, иимэ эд бараае хүн зон бүри хямда сэнгээр худалдан абаха аргатай болохо байна. Хүн зондо таарамжатай байхын тулада иимэ эд бараануудые худалдалга тусхай магазинуудта эмхидхэгдэхэ болоно.

1965 ондо кооперативна худалдаа наймаан саашадаа хүгжэхэ. Колхознигуудай хамһабариин ажахые хуули бусаар хизаарлалгые болюулһанһаа уламжалан, колхозно дэлгүүр дээрэ эдеэ хоолой зүйл ехээр худалдагдаха, тэдэнэй сэн хямдарха байна.

Нийтын эдеэ хоол һайжаруулгада саг үргэлжэ анхарал хандуулагдаха ёһотой.

Ажаһуудалай талаар хүн зониие хангалга һүүлэй жэлнүүдтэ зарим зэргээр һайжараа. Гэбэшье, энээнэй мүнөөнэйнь байдал маанадай һанаа ханаажа оройдоошье шадахагүй байна. Бидэнэр хүн зониие ажаһуудалай талаар хангалгые олониитын ажал ябуулгын томо һалбари болгохо ёһотойбди. Энэ һалбари мүнөөнэй наука, техникын болон үйлэдбэриин түйлалтануудые хэрэглэдэг байха ёһотой.

Хүн зониие ажаһуудалай талаар хангаха хүдэлмэриин хэмжээе 1965 ондо 1964 онойхидо орходоо 19 процентээр нэмээхэ гэжэ хараалагдана. Хүдөө нютагуудта энэ хүдэлмэриин хэмжээн 1,5 үлүүтэй дахин нэмэхэ. Илангаяа хубсаһа угаадаг газарнууд, химическэ аргаар хубсаһа сэбэрлэдэг болон гэр доторой приборнуудые заһабарилдаг предприятинууд олон болгогдохо.

1965 оной түсэбэй онсо өөрэ илгаануудай нэгэн гэхэдэ, арадай гэгээрэлэй, наукын, соёл культурын, элүүрые хамгаалгын, физкультура болон спортын, социальна хангалгын, социальна страхованиин, олон үхибүүтэй болон эрэ нүхэргүй эхэнүүдтэ тэдхэмжэ үзүүлгын талаар гаргашанууд нилээд ехээр нэмэхэ юм. Эдэ гаргашанууд 37,1 миллиард түхэриг болохо. Тиин энэ хадаа 1964 онойхидо орходоо 1,3 миллиард түхэригөөр ехэ байна.

1965 ондо 7,7 миллион үхибүүн хүүгэдэй саадууд болон яслинуудта байха. Гэбэшье, хүүгэдэй эмхи зургаанууд үшөөл үсөөн байһаар. Хүүгэдэй саадууд болон яслинуудые түргэнөөр бариха хэмжээнүүдые правительство абаха байна. 1964 ондо 440 мянган үхибүүдэй һууритай хүүгэдэй шэнэ ясли болон саадууд баригдаһан байгаа һаа, ерэхэ жэлдэ 500 мянган үхибүүнэй һууритай ясли болон саадууд баригдаха. Хүүгэдэй эмхи зургаануудые иимэ ехэ хэмжээтэйгээр барилга манайда хэлээдэшье байгаагүй. Энэ хадаа анха түрүүнэ хэгдэхэ байна.

Ажалшадай материальна байдал һайжаруулха зорилготой үшөө хэдэ хэдэн хэмжээнүүд абтахаар 1965 оной түсэб соо хараалагдаһан байха юм.

Арадай элүүрые хамгаалгын ехэ удха шанартай байһан дээрэһээ арад зониие медицинскэ талаар хангалгые һайжаруулха тухай асуудал правительство зорюута хаража үзэһэн байна. 1965 оной январиин 1-һээ эхилэн, зарим түхэлэй эм домой розничэ сэнгые хямдаруулха гэжэ шиид-

(Түгэсхэлынь 2-дохи нюурта)

*) Түгэсхэл. Эхиниинь манай газетын декабриин 10-най номерто.

Пурбо Очировай отарын хонишод (Зэдын Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз) байгша ондо зуун эхэ хонин бүриһөө 81 хурьга абажа түлжүүлһэн, нооһо хайшалха түсэбөө амжалтатайгаар дүүргэһэн байна. Түрүүшын амжалта тэдэнэй толгой эрьюулээгүй, харин тэдэнэр бүри һайнаар ажаллахаар зоригжоо һэн. Тэдэнэр даалгагдаһан сабшалангаа сэбэрлэжэ, наг шэбхээ бултыень гаргажа тарааһан, һүбаг ханаабуудые татажа, сабшалангаа уһалһан байха юм.

Хонишодой оролдосотой ажал хоохон хосороогүй. Сабшалангай бүхы участогай га бүриһөө дунда зэргээр 12 центнер һайн шанартай үбһэн хуряагдажа, бүхыдөө 580 центнер үбһэн бэлдэгдээд, отарын үбэлэй байрада зөөгдэжэ һүрилэгдэнхэй. Үшөө 400 центнер зелёнко хуряагдажа, хашаанда оруулагдажа, һүрилэгдэһэн юм. Отарын малшадай хүсөөр хонин бүридэ 1,5 центнер үбһэ, зелёнко бэлдэгдээ.

Энэ отарын хонид бултадаа нэгэ жэгдэ тарганууд. Нүхэр Очировай отарын коллектив ерэхэ жэлдэ зуун эхэ хонин бүриһөө 95 хурьга абажа түлжүүлхэ гэһэн социалис уялга абанхай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хонишод Пурбо Очиров Ульяна Очирова хоёр хонидоо эдеэлүүлхэ үбһөө бэлэдхэжэ байна.

Ф. СОРОКИНОЙ фототекст.

МАЛАЙ ҮБЭЛЖЭЛГЫН ДУТАГДАЛНУУДЫЕ ДАРЫ УСАДХАХА

Аргатайшье һаа, ахир

Инзагата нютаг ерэжэ, «Коммунизм» колхозой хүтэлбэрилэгшэдтэй нютагай һониниие богонихоноор хөөрэлдэһэнэйнгөө һүүлээр, «колхозтнай һү, мяха, нооһо гүрэндэ худалдаха түсэб, уялгаяа дүүргэхэ дүтэлөө аабза?» гэжэ һонирхоходомнай:

— Ядарагдаад лэ байна даа. Энэ жэлдэ мал ажалай продукци абаха, тэрэниие гүрэндэ худалдаха түсэбөө дүүргэхэ аргамнай һалаба хэбэртэй, —гээд, балай һанаата болоһон янза, түхэлгүйтөөр колхозой түрүүлэгшэ Б. Л. Мурхонов харюусаа бэлэй.

Байгша оной үнгэрһэн арба нэгэ һарын туршада колхозой һү һаалиин фермэнүүдэй ажал хүдэлмэритэй танилсаа һаа, колхозой түрүүлэгшэ нэгэ талаараа тон зүб хэлээ гэжэ һанамаар. Хэлэһэнээ гэршэлхын түлөө хэдэн тоо, баримтануудые харуулая. Үнгэрһэн 1963 оной түрүүшын 11 һарада колхозой һаалишад бүхыдөө 6809 центнер һү һааһан байбал, байгша оной энэ үедэ аяар 1228 центнерээр багые абаа. Байгша ондо бүхыдөө 7800 центнер һү һаажа, 5900 центнер гүрэндэ худалдаха түсэбтэй байгаа. Декабриин нэгэнэй мэдээгээр, 4662 центнер һү гүрэндэ худалдажа, түсэбөө арай шамай 79 процентдэ хүргөө. Үнгэрһэн жэлэй энэ үе соо колхозой һаалишад 5643 центнер һү Эхэ орондоо худалдаһан байгаа.

Энэ тоо, баримтануудтай танилсаһанай һүүлээр, Борьёогой «Коммунизм» колхоздо һү абалга, тэрэниие гүрэндэ худалдалга ямар шалтагаанһаа доошолооб? Һаалиин һаба яахадаа дундарааб? гэһэн асуудалнууд ээлүүдгүй түрөөдхихэ. Эдэ асуудалнуудта колхозой түрүүлэгшэ, мэргэжэлтэд тодорхой харюу үгэхын орондо, элдэб янзын шалтаг баряад, муу ажалаа сагааруулха һэдэлгэтэй. «Үнгэрһэн үбэлжэлгэдэ үбһэ тэжээлээр дуталдажа, үнеэднай ехээр тураржа ондо ороо. Тиимэһээ энэ зундаа һү ехээр абажа шадаагүйбди» гээд, нүхэр Мурхонов хэлэнэ. Колхозой түрүүлэгшэ худалаар хэлэнэ гэхын аргагүй. Теэд ажахынгаа арга боломжонуудые гүйсэд һайнаар хэрэглээд, малшадай дунда эмхидхэлэй, ойлгуулгамжын хүдэлмэри һайжаруулаа һаа, эндэхид энэ жэлдэшье һү ехээр һааха аргатай байгаа гэжэ сэхэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Нёдондо жэлһээ эхилжэ, республикын олохон колхоз болон совхозууд химиин эди шэдиие мал ажалда үргэнөөр хэрэглэдэг болоо. Энэ асуудалаар Сэлэнгын совхозойхид бүри һайн үрэ дүнгүүдые туйлаа. «Коммунизм» колхоз Сэлэнгын совхоз хоёр зэргэлээд оршодог, газар уһаниинь, нютагуудайнь эрхэ байдал адлирхуу. «Коммунизм» колхозой малшад, һаалишад гидролизно аргаар һолоомо буйлуулжа, үнеэдтээ үгэхэдэ һү һаали эрид дээшэлнэ гэжэ оло дахин дууллаһан, газетэнүүдтэ уншаһаншье байгаа. Энэ ажахыда гидролизно аргаар һолоомо буйлуулагданагүй гэхын аргагүй. Колхозой түб һууринай һаалиин фермэдэ гидролизно аргаар һолоомо буйлуулха цех ноябриин хорёодоор хүдэлжэ эхилээ. Энэ фермын, мүн Жаргалантын фермын үнеэд энэ шэмэтэ тэжээл эдижэ захалаа.

Гидролизно аргаар буйлуулагдаһан һолоомо фермэнүүдтэ зөөхэ, тэрэниие үнеэдтэ үгэхэ хэрэгтэ нилээд дутагдалнууд бии. Жэшээлбэл, Жаргалантын фермэдэ энэ тэжээл «самосвал» автомашинаар зөөгдэнэ. Тэрэ машинын хүүзэб һайнаар түхеэрэгдээгүй юм. Тиимэһээ тэжээлэй эгээл һайниинь—шүүһэ шэмэниинь харгыдаа гоожошоод, гансал һолоомонь үлдэжэ, фермэдэ хүрэнэ. Колхозой 2-дохи отделениин һаалиин фермэдэ гидролизно аргаар буйлуулагдаһан һолоомон мүнөөшье болотор зөөгдэнэгүй. Энээнэй гол шалтагааниие колхозой хүтэлбэрилэгшэд «машина дуталдана» гээд сагааруулха һэдэлгэтэй. Үнэн дээрэнь хаража үзэхэдэ, тиимэ бэшэ. Колхоз машина, техникээршье баян. «Самосвалай» орондо автомашина дээрэ цистерн тодхожо, гидролизно аргаар буйлуулһан һолоомо бусад фермэнүүдтэ зөөхэ аргашье бии. Гансал эмхидхэлэй хүдэлмэри һуладана. Һолоомо буйлуулдаг цехэй хүдэлмэришэд энэ тэжээлээ һуулгаар удхажа, машинада ашана. Тиимэһээ баһал гээлтэдэ ороно, мүн ажалайнь хүндые хэлэхын аргагүй. Колхозой түб һууриин фермын һаалишад энэ тэжээл мүн лэ һуулгаар зөөжэ, үнеэдтээ үгэнэ.

Гидролизно аргаар буйлуулагдаһан һолоомо үнеэдтэ эдюулхэ хэрэгтэ үшөө нэгэ дутагдал бии гэжэ һанагдана. Энэ шэмэтэ тэжээлээ һаалишад хобоо (кормушка) соо силостэй сугтань хээд, үнеэдтээ үгэнэ. Тиимэһээ үнеэн силосыень түрүүн эдинэ. Буйлуулагдаһан һолоомонь хобоогой оёорто хурашахэ ябадалшье үзэгдэнэ. Малшад тэрэнээ һүхөөр сабшажа, газаашань гаргаха баатай болоно. Гидролизно аргаар буйлуулагдаһан һолоомоёо үнеэдтээ түрүүн эдюулээд, удаань силос үгэдэг болоо һаа, үнеэд тэжээлээ бултыень эдихэ һэн, тэжээл гээлтэдэшье орохогүй һэн. Энэ бултанда мэдээжэ ёһо, гуримые колхозой мэргэжэлтэд мүнөө болотор ойлгоогүй, обёороогүй гэхын аргагүй.

Колхозой һү һаалиин фермэнүүдтэ карбамид юрэдөөшье хэрэглэгдэнэгүй. «Тэжээлдээ карбамид холижо, үнеэдтээ үгэдэг болоо һаа, ехэл һайн байха һэн» гэжэ хоёрдохи отделениин зоотехник В. Д. Цыренов хэлэнэ. Карбамидай удха шанарые һайса мэдэдэг аад, ажалдаа хэрэглэдэггүйнь гэмшэлтэй.

Ажахын һаалишадай дунда эмхидхэлэй, ойлгуулгамжын хүдэлмэри тон һулаар табигданхай. Колхозой түб һууринай фермэдэ юһэн һаалишад хүдэлмэрилдэг юм. Үнгэрһэн арба нэгэн һарада тэдэнэй зургаанииинь һэлгэлдэһэн байна. Мүн Жаргалантын фермын зургаан һаалишадай хахадынь һэлгэлдэһэн байха юм. Һаалишадай түргэ түргэн һэлгэлдэжэ байхада, һү һаали дээшэлхэшье гүй, ямар һаалишан хэды шэнээн һү һаагааб гэжэ мэдэхыншье аргагүй.

Һаяхан Сэлэнгын совхозой һаалишад «үбэлжэлгын үедэ үнеэн бүриһөө 1000 литр һү һааха» гэһэн уряалтайгаар республикын бүхы һаалишадта хандаа һэн. Тэдэнэй энэ һайн һайхан үүсхэлые олохон колхоз, совхозуудай малшад халуунаар дэмжэжэ, тодорхой уялгануудые абажа байнхай. Зэргэлээ оршодог «Коммунизм» колхозой малшад, һаалишад сэлэнгынхидэй уряа бэшэгтэй мүнөө болотор танилсаагүй байһаар. Колхозой зоотехнигууд энэ уряа бэшэгые уншаһан байбашье, һаалишадтаа ойлгуулангүй, байдагынь гайхалтай.

Колхозой бухгалтериин ханада һаалишадай үдэр бүриин ажалай дүн харуулха саарһан үлгөөтэй байдаг. Теэд тэрэ саарһан дээрэһээ ямар һаалишан, хэды литр һү һаагааб гэжэ ойлгохын аргагүй. Ушарынь юуб гэхэдэ, һарын эхиндэ тэрэ саарһан ёһын тэдысэ үлгэгдөөд, ямаршье юумэ тэмдэглэгдэнэгүй. Колхозой бухгалтериидэ 8—9 хүн ажалладаг гэһэн баримта хараада абаа һаа, һаалишадай ажалай дүн үдэр бүри согсолжо, бултанда мэдээжэ болгохо гүйсэд арга бии гэжэ һанагдана.

«Энэ үбэлжэлгын үедэ һү ехээр һааха аргатайбди» гэжэ колхозой түрүүлэгшэ, мэргэжэлтэд мэдүүлнэ. Энэншье зүйтэй. Теэд колхозой һаалишадай сентябрь, октябрь, ноябрь һаранудай ажалай дүнгүүдтэй танилсаа һаа, тад ондоо тоо, баримта элирүүлэгдэхэ. Сентябрь һарада колхозой һаалишад бүхыдөө 544 центнер һү һааһан байбал, октябрьда 362 центнер абаа. Ноябрь һарада октябриинхиһаа 40 центнерээр багые абаһан байна. Һаалиин һаба үдэр, һүниин үнгэрхэ бүри дундаржал байна. Эдэ бүгэдые һайса мэдэжэ, ойлгожо байгаад, «һү ехээр һааха аргатайбди» гэжэ һанаагаа заһаад һуудаг колхозой хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэдтэ «малшадай дунда эмхидхэлэй, ойлгуулгамжын хүдэлмэри һайжаруулха саг тулаа» гэжэ һануулмаар.

Б. ВАНЧИКОВ,
манай корр.

Зэдын управлени.

НҮХЭР АНТОНИН НОВОТНЫЙДА АМАРШАЛГА

Чехословакиин партиин болон гүрэнэй элитэ ехэ хүтэлбэрилэгшэ, уласхоорондын коммунис болон хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй элитэ ажал ябуулагша нүхэр Антонин Новотные 60 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум, СССР-эй Министрнүүдэй Совет халуунаар амаршалаа.

Амаршалга соо иигэжэ тэмдэглэгдэнэ. Хоёр ороной арадуудай аха дүүгэй бата бэхи хани барисаае, али бүхы талын харилсаа холбоое бэхижүүлгэдэ, уласхоорондын коммунис болон хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй нэгэдэлые бэхижүүлхын түлөө, марксизм-ленинизмын бүгэдые илагша һургаалай арюун сэбэр байхын түлөө тэмсэлдэ Чехословакиин Коммунис партиин, мүн нүхэр Антонин Новотнын өөрынь оруулдаг туһа нэмэриие совет хүнүүд үндэрөөр сэгнэдэг.

(ТАСС).

Кени орохоёо Советскэ правительственна делегаци мордобо

МОСКВА, декабриин 8. (ТАСС). Кениин ниислэл Найроби орохоёо Советскэ правительственна делегаци мүнөөдэр Москваһаа мордобо. Делегациие СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо А. А. Мюрисеп толгойлно.

Оронойнь бэеэ даанхай байдалтай болоһоной ойе һайндэрлэлгэдэ, тэрэшэлэн Кениие республика болоо гэжэ соносхолготой дашарамдуулан болохо баярта делегаци хабаадалсаха юм.

ССР СОЮЗАЙ ЗУРГААДАХИ ЗАРЛАЛАЙ ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ V СЕССИ

А. Н. КОСЫГИНАЙ ЭЛИДХЭЛЭЙ ТҮГЭСХЭЛ

хэгдээ. Тэрээнһээ гадна, больницануудта, инвалидууд болон үндэр наһатай бологшодой байшангуудта аргалуулжа байһан үбшэнтэндэ миинтээр үгтэдэг эмэй нормо 20 шахуу процентээр дээшэлүүлэгдээ. Амбулаторидо ябажа аргалуулжа байһан зарим шатын үбшэнтэндэ эм дом түлөөһэгүйгөөр үгтэхэ гэжэ хараалагдаа.

Инвалид болоһон, тэрэшэлэн тэжээжэ тэдхэжэ байһан хүнөө алдаһан хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай абадаг пенсиин эгээн доодо захын хэмжээнэй үндэр наһатанай абадаг пенсиин эгээн доодо захын хэмжээнһээ мүнөө үедэ бага байгаа һаань, тэрэнь 1965 оной IV кварталда дээшэлүүлэгдэхэ. Колхознигуудта пенси үгэхэ тухай хуулиин ёһоор 1965 ондо 6,8 миллион колхозник пенси абаха юм. Эмэгтэй колхознигууд түрэхэ болоходоо, мүн нарайлхадаа тэдхэмжэ абадаг болохо.

Правительство эдэ бүхы хэмжээ ябуулгануудта нилээд ехэ мүнгэ зөөри нэмэжэ һомолхоор 1965 оной түсэбэй болон бюджедэй проектнүүд соо хараалаа.

Гэр байрын асуудал тусгаар удха шанартай гэжэ парти, правительство тоолоно. Һүүлшын зургаан жэлэй турша соо манай ороной хүн зоной гурбанай нэгэ тухай хубинь гэр байраяа һайжаруулаа. Гэбэшье, байра үшөөл олон хэрэгтэй болохо байна. Тиимэһээ һүүлшын хоёр-гурбан жэлэй турша соо гэр байра барилгын хэмжээе хороохон ушарые зүбтэй гэжэ тоолохын аргагүй. 1965 ондо байрын гэрнүүд бүри олоор баригдаха. Али бүхы газарһаа һомологдоһон мүнгэ зөөреэр хамта дээрээ 84 миллион дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байра баригдахаар хараалагдана. Харин энэ жэлдэ 73,6 миллион дүрбэлжэн метр талмайтай байра баригдаха байна. 1965 ондо гэр байра барилгын хэмжээн урда тээхи ямаршье жэлэйхидэ орходоо ехэ.

Арадай ажахын түсэбүүдые дүүргэлгын үедэ бюджедэй оршодо орохоор нэмэлтэ зөөри элирдэг гэжэ дүй дүршэл харуулна. Партиин Центральна Комитет болон СССР-эй Министрнүүдэй Совет хадаа 1965 ондо нэмэжэ ороһон эдэ мүнгэ зөөриие хүдөө ажахые саашадань дэбжээлгэдэ, хүн зоной материальна болон соёл культурын хэрэглэмжэнүүдые хангалгада зорюулха гэһэн шиидхэбэри гаргаа.

Совет хүнүүдэй ажабайдалые болон ажаһуудалые һайжаруулха талаар олон шухала асуудалнууд манайда үшөөл бии, тэдэниие шиидхэхэ хэрэгтэй. 1966—1970 онуудай табан жэлэй түсэбые бэлэдхэхэдээ, эдэ асуудалнуудта түрүүшын ээлжээнэй анхарал хандуулагдаха, совет арадай байдал саашадань һайжаруулха талаар тусхай хэмжээнүүд хараалагдаха байна.

Научно-техническэ дэбжэлтэ, үйлэдбэриин арга боломжонуудые хэрэглэлгэ

Манай орондо наукые али бүхы талаһаань хүгжөөлгэдэ ехэ анхарал хандуулагдадаг: научна шэнжэлэлгэнүүдые хэхын тулада арадай ажахын түсэбүүдээр нилээд ехэ мүнгэ зөөри һомологдодог гээд элидхэлшэ үргэлжэлүүлэн хэлээ. Правительство хадаа ухаалан зохёохы үүсхэлнүүдые, эрдэмтэдэй шэнжэлэлгэнүүдые саашадаашье урмашуулха зуураа, үрэ ехэтэйгээр ажаллаха шухала эрхэ байдал тэдэнэртэ бии болгохо.

Арадай ажахын шухалын шухала һалбаринуудта техническэ дэбжэлтэ хангахаар тиимэ асуудалнуудые шиидхэлгэдэ саашанхи шэнжэлэлгэнүүдые хэхэдээ научна хүсэнүүд гол анхаралаа хандуулха зэргэтэй.

Хүн зоной улам ургажа байгаа хэрэглэмжые хангаха материальна баялигые бидэнэрэй ехээр үгэжэ шадахын тулада эрдэмтэд олон юумэ хэхэ ёһотой.

Арадай ажахыда наука, техникын туйлалтануудые нэбтэрүүлхэ талаар хэмжээ ябуулганууд 1965 оной түсэбэй проектээр хараалагданхай. Бүтээн гаргагдадаг продукциин шанарые үндэһөөрнь һайжаруулха, түхэл маягуудыень олон болгохо шэнэ арга боломжонуудые научно-техническэ дэбжэлтэ нээжэ үгэнэ. Продукциин шанар һайжаруулха гээшэ эгээн гол, эгээн шухала зорилгонуудай нэгэн боложо байна. Манай экономикын бүхы хүгжэлтэһөө уламжалан иимэ юумэ хэхэ шухала болоно. Энэ хадаа ниитын ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ гол энэ үндэһэнүүдэй нэгэн, арадай хэрэглэлэй эд бараа хүн зоной улам ехээр абадаг болоо байлгые хангаха зайлашагүй эрхэ нүхэсэл болоно.

Мүнөө продукциин шанарай асуудал шэнээр табигдана. Мүнөө бүтээгдэдэг байһан зүйлнүүдэй шанарые һайжаруулхаһаа гадна, научно-техническэ туйлалтануудые, общественэ улам ургажа байгаа хэрэглэмжые хараада абан, шэнэ продукцинуудые хододоо, түсэбэй ёһоор гаргажа байха тухай эндэ хэлэгдэнэ.

1965 оной түсэбэй проект хадаа продукциин шанар һайжаруулха зорилго промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй үмэнэ табина. Гэбэшье энэ хадаа имагтал эхиниинь гээшэ, энэ талаар бидэнэр ехэ хүдэлмэри хэхэ ёһотой байнабди.

Бидэнэр ойрын жэлнүүдтэ ажалай бүтээсые бүри түргэнөөр дээшэлүүлхэ ёһотойбди. 1965 оной түсэбэй проектын ёһоор 1964 онойхитой сасуулбал, ажалай бүтээсэ промышленностьда 5,7 процентээр, барилгада 6 процентээр нэмэхэ гэжэ хараалагдана. Промышленностьда ажалай бүтээсые дээшэлүүлһэнэй ашаар 1965 ондо бүтээгдэхэ продукциин ургалтын 70 процентнь абтаха болоно.

Ажахын хүгжэлтэһөө уламжалан, тэдэниие хүтэлбэрилхэ гурим болон онол аргые эсэшэ сусашагүйгөөр нарижуулан һайжаруулха эрилтэ табигдана, тиихэдээ энэ хэрэгые бодолтойгоор бэелүүлхэ, түрүү дүй дүршэлые али бүхы талаһаань шэнжэлхэ, ажахын байдалдахи шэнэ, түрүү юумэнүүдые хараадаа абаха хэрэгтэй.

Түсэблэлгын болон ажахын хүтэлбэриин мүнөөнэй гурим үшөөл горитойгоор нарижуулан һайжаруулагдахаар. Партиин Центральна Комитет, правительство энэ асуудалые шэнжэлжэ байнхай, шухала шиидхэбэринүүдые гаргаха.

Түсэблэлгын талаар абажа үзэбэл, хэрэглэгшэдэй захилнуудта үндэһэлэн, промышленна предприятинуудай болон худалдаа наймаанай организацинуудай хоорондо сэхэ холбоо тогтоохо ябадалые хараада абан, арадай хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилхэ түсэбүүдые зохёодог байхань шухала болоо. Түсэблэлгын иимэ гуримда оролго — урагшаа дабшаһан ябадал болохо байһаниинь сохомтой. Юуб гэхэдэ, захилда тушаглаһан түсэблэлгэ бүри тодорхой боложо үгэхэ, ажахын болон хүн зоной хэрэглэмжэнүүдтэй бүри һайнаар холбоотдохо болоно.

Арадай хэрэглэлэй эд бараа бүтээжэ гаргадаг промышленностьда, мүн ажахын бусадшье һалбаринуудта хэрэглэгшэдэй захилнуудта үндэһэлэн түсэблэлгэ хэхэ замда бидэнэр орохобди.

Олон эрдэмтэд, промышленностиин, ажахын болон түсэблэлгын органуудай хүдэлмэрилэгшэд һүүлэй үедэ манай хэблэлдэ бэшэжэ, ажахые саашадаа бүри нарин һайнаар хүтэлбэрилдэг болохо дурадхалнуудые оруулһан байна. Энэ асуудалые ехэ удха шанартай гэжэ тоолодог дээрэһээ партиин Центральна Комитет, правительство эдэ дурадхалнуудые хаража үзэхэ, арадай ажахые бүри һайнаар хүтэлбэрилхэ шухала хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхэ байна.

Коммунизм байгуулха амгалан тайбан эрхэ байдал хангаха гээшэ совет ороной гадаадын политикын зорилго болоно

Удаань, Советскэ правительствын гадаадын политикын зарим асуудалнуудта элидхэлшэ тогтожо хэлээ.

Социализм болон коммунизм байгуулха амгалан тайбан эрхэ байдал хангаха, дэлхэйн шэнэ дайе зайсуулха гээшэ гадаадын политикын талаар гол зорилгомнай болоно гэжэ манай правительство тоолодог гээд тэрэ хэлээ. Манай гүрэнэй гадаадын политическэ хараа шэглэл хадаа социалис хани нэгэдэлэй оронуудай жагсаалые бэхижүүлхэ, сүлөөрэлгын революционно хүдэлөөнүүдые дэмжэхэ, Ази, Африкын болон Латинэ Америкын бэеэ даанхай гүрэнүүдтэй харилсаа холбоо хүгжөөхэ зорилготой юм. Энэ хадаа эб найрамдал бэхижүүлхэ, уласхоорондын шахардуу байдал һулаарулха, ондо ондоо социальна байгуулалтатай гүрэнүүдэй энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха гол ёһонуудые шууд сэхээр баримталха хараа шэглэл болоно.

Зүгөөр бата бэхи эб найрамдал тээшэ сэхэ, хүнгэхэн зам мүнөө нээгдээд байна гэһэн бодол буруу болохо. Уласхоорондын аюулгүй байдал бэхижүүлхэ ябадал таһалдуулхын, өөһэдынгөө һанаашаар ажабайдалаа зохёон байгуулгадань арадуудта һаад хэхын тулада империалис хархис этэгээдүүдэй болон милитаризмын хүсэнүүд бүхы юумэ хэдэг байна. Иимэ орёо бэрхэтэй оршон байдалда бидэнэр хадаа совет хүнүүдэй амгалан ажалые болон аха дүү социалис оронуудай аюулгүй байдалые найдамтайгаар хамгаалхын тулада бүхы шухала юумээр хангагдаһан манай Зэбсэгтэ хүсэнүүдэй дайшалхы шадабари тухай саг үргэлжэ оролдолго гаргаха ёһотойбди.

Гүрэнүүдэй бүү зэбсэгые, тэрэ тоодо ядерна зэбсэгые хүсэдөөр усадхаха гээшэ бүгэдэ ниитын эб найрамдал хангаха эрхим һайн найдабари болоно. Бүү зэбсэг хураахаа гээшэ уласхоорондын конференцинүүд дээрэ хооһон хүбхай үгэнүүдые хэлэхэ темэ болохо ёһогүй. Бүү зэбсэг хураахаа һанал бодол болон түсэбүүдые бодотоор бэелүүлхые бидэнэр оролдонобди, энэ шухалын шухала асуудал шиидхэхэ элдэб замуудые бэдэрхээр бэлэн байнабди. Бүү зэбсэг бүгэдэ ниитээрээ, хүсэдөөр хураахаа оролдолго гаргахатаяа хамта, ядахын сагта бүү зэбсэг наралтайгаар түхеэрэлгые зогсоожо шадахаар тиимэ хэмжээ абахые хүсэнэбди.

Советскэ Союзай өөрыгөө хамгаалгын хэрэгүүдтэ зорюулагдаха гаргашые саашадань хороохо тухай асуудалые Советскэ правительство хаража үзөө. СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй гаргашые 500 миллион түхэригөөр бага болгохо гэжэ 1965 оной бюджедээр хараалха дурадхалые СССР-эй Министрнүүдэй Совет таанадай үзэмжэдэ табина. Холбоото Штадуудай правительствын түсэбүүд тухай США-гай правительствын түлөөлэгшэд мааниадта зохихо мэдүүлгэ хэһэн байна. Эдэ мэдүүлгэнүүдэй ёһоор США-гай правительство 1965/66 онуудай бюджетнэ жэлдэ өөһэдынгөө сэрэгэй гаргашые мүн лэ хороохоор һанаашалжа байнхай.

Уласхоорондын аюулгүй байдалай түлөө тэмсэлдэ Нэгэдэмэл Нацинуудай Организаци — дэлхэйн 115 гүрэнэй хабаададаг энэ шухала суглаан ехэ үүргэ дүүргэхэ зэргэтэй гээшэ.

Европодохи аюулгүй байдал найдамтайгаар хангаха арга бии болгохо гээшэ эб найрамдал бэхижүүлхэ шухалын шухала нүхэсэл болоно. Европодохи аюулгүй байдал бэхижүүлхэ, Германитай эбэй гуримшуулга хэхэ тухай үгээе ойлголсохо шухала байһые Европын арадууд хододоо мэдэржэ байдаг.

НАТО-гой олон талын хабаадалгатай ядерна хүсэнүүдые байгуулха талаар баруун оронуудта хэгдэжэ байһан бэлэдхэл оршон байдалые бүри орёо бэрхэтэй болгоно. НАТО-гой олон талын хабаадалгатай ядерна хүсэнүүдые байгуулгада эсэргүүсэн, Советскэ Союз, мүн бусад социалис оронууд эрид шанга тэмсэл хэнэ, саашадаашье хэхэ. Европодохи аюулгүй байдалые хангахые ехээр хүсэдэг гүрэнүүдтэй—Варшавска договорто хабаададагшадтай зүбшэл хэхэдэ таарамжатай гэһэн һанамжануудые Советскэ правительство мүнөөнэй оршон байдалые хараадаа абан, зүбшөөхэ байна.

Уласхоорондын арсалдаата асуудалнуудые амгалан ёһоор шиидхэхые Советскэ Союз шууд сэхээр оролдодог юм. Бидэнэр баруун гүрэнүүдтэй хэлсээ хэхые хүсэнэбди, арсалдаата асуудалнуудые гуримшуулхын тулада оролдосотойгоор, тэсэмгэйгээр үгээе ойлголсохоор бэлэн байнабди. США, Англи болон Францитай харилсаагаа һайжаруулхые Советскэ Союзай оролдодог тухай элидхэлшэ саашань хэлээ.

Афганистан болон Финляндитай СССР-эй харилсаанууд һайнаар хүгжэжэ байдаг. Советскэ Союз хадаа Итали, Япон, Швеци, Дани, Норвеги, Австри, Турци, Иран, Греци болон бусад капиталис оронуудтай өөһэдынгөө холбоо барисаа саашадань һайжаруулхаар мүн лэ бэлэн байна.

Советскэ Союзай болон капиталис оронуудай хоорондо ёһотойл ехэ, али алиндаа ашагтай туһатай худалдаа наймаа эрхилдэг болохо аргатай гэжэ бидэнэр тоолонобди.

Мүнөө үедэ бидэнэр иимэ баримтануудтай дайралданабди. Зарим баруун гүрэнүүд уласхоорондын шахардуу шанга байдал һулаарулха ябадалые хэрэгсээнгүйгөөр, зоргоороо бүдүүлиг аашануудые гаргана. Конгодохи һүүлшын ушарнуудһаа уламжалан, бүхы дэлхэй дээрэ гүнзэгы ехэ зэбүүрхэл болоо. Конгодо Бельгиин болон США-гай хэжэ байһан интервенциие Советскэ правительство, манай ороной олониитэ эрид шууд буруушаагаа.

Карибска далай шадар, Зүүн-Урда Азида, дэлхэйн бусад районуудта болоожо байһан ушарнуудай хойноһоо Советскэ правительство анхаралтайгаар адаглан хаража байдаг. Эдэ районуудта империалис эзэрхэг туримхай этэгээдүүдэй ябуулгаһаа уламжалан, оршон байдал шахардуу шанга болоно. Аха дүү социалис оронуудай—Вьетнамай Демократическа Республикын болон Кубын Республикын хуби заяае Советскэ Союз хэрэгсээнгүй гаража шадахагүй гэжэ тэрэ мэдүүлнэ. Эзэрхэг туримхайшуулдэ доботолуулаад байгаа һаань, эдэ социалис оронуудта шухала туһаламжа үзүүлхээр Советскэ Союз бэлэн байна.

Ази болон Африкын бэеэ даанхай олонхи гүрэнүүдтэй Советскэ Союзай хани ёһоной бата бэхи харилсаатай болоһон тухай бидэнэр һаналаа ханангяар хэлэжэ шадаха байнабди. Ази болон Африкада национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөн жэл ерэхэ тудам шэнэ амжалтануудые туйлажал байдаг. Африка тубидэ манай һайн ханинар: арадай Алжир, Арабуудай Нэгэдэмэл Республика, Гана, Гвиней, Мали болон бусад оронууд бии. Индитэй, Индонези болон Цейлонтой манай харилсаанууд жэл ерэхэ тудам улам үргэн, үрэ ехэтэй болоожо байдаг. Латинэ Америкын зарим оронуудтай манай харилсаанууд һайжаржа байнхай.

Нүхэд депутадууд! Коммунизмын үзэл сурталай илан мандахын түлөө, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангахын түлөө тэмсэлэй талаар манай эгээн дүтын ханинар болон соратнигууд хадаа социалис оронууд болоно. Эдэ харилсаануудай тэгшэ эрхэтэй байха, бэе бэеынгээ бүрин эрхые хүндэлэлсэхэ, орон бүхэнэй аша туһые бүхы хани нэгэдэлэй аша туһатай зүбөөр тааралдуулха ябадалай ульгэр жэшээ байһай гэжэ Советскэ правительство хүсэдэг юм. Иимэ харилсаан хүнгэхэнөөр тогтодоггүй, иимэ харилсаан зүн дэгээн бии болодоггүй. Зүгөөр социалис оронуудай хани барисаан, нягта жагсаал хододоо бэхижэжэл байха, тэдэнэй политическэ болон экономическэ харилсаа холбоон бүри дээдэ шатада гараха гэжэ бидэнэр батаар этигэнэбди.

Бүхы социалис гүрэнүүдэй экономическэ үргэн холбоо барисаа саашадань хүгжөөлгэ ехэ удха шанартай гэжэ бидэнэр тоолодог байнабди. Арадай ажахын түсэбүүдые тааралдуулан зохёохо, үйлэдбэриие тусхай мэргэжэлдэ оруулха талаар хэгдэжэ байһан горитойхон хүдэлмэри энээн тухай гэршэлжэ үгэнэ. Социалис оронуудай уласхоорондын экономическэ организаци—Экономическэ Харилсан туһалалсалгын Соведтэ энэ хүдэлмэри хэгдэдэг юм.

Нүхэдүүд, марксизм-ленинизмын гол ёһонуудта үндэһэлэн социалис хани найрамдалай нэгэдэлые болон жагсаалые бэхижүүлхын тулада бүхы юумэ хэхэ гээшэ түрүүшын ээлжээнэй зорилгомнай болоно гэжэ Советскэ правительство тоолоно гээд таанадые найдуулжа шадаха байнаб.

КПСС-эй ЦК-гай энэ оной октябрь, ноябрьда болоһон Пленумүүдэй шиидхэбэринүүд творческо үүсхэл эдэбхи гаргаха, коммунис байгуулалтада бүхы совет хүнүүдэй эдэбхитэйгээр хабаадаха үргэн арга боломжонуудые нээжэ үгөө гээд А. Н. Косыгин элидхэлэйнгээ түгэсхэлдэ заагаа.

1965 оной арадай ажахын түсэб—долоон жэлэй һүүлшын жэлэй түсэб—манай арадай үмэнэ Коммунис партиин табиһан зорилгонуудые дүүргэхэ талаар хэгдэһэн баһа нэгэ алхам болоно. Бодото, бата бэхи үндэһэ һуури дээрэ табигдаһан энэ түсэб промышленна предприятинуудай, барилгануудай, колхоз, совхозуудай хүдэлмэрилэгшэдэй үмэнэ, бүхы совет хүнүүдэй үмэнэ ехэ, шухала зорилгонуудые табина. Коммунис партиие тойрон нягтаар жагсаһан манай арад эдэ зорилгонуудые шиидхэхын тулада бүхы хүсэ шадалаа, эрдэм мэргэжэлээ зорюулха, эдэ зорилгонуудые өөрынгөө ажалаар амжалтатайгаар бэелүүлхэ гэжэ манай партиин Центральна Комитет, Советскэ правительство этигэнэ.

СССР-эй 1965 ОНОЙ ГҮРЭНЭЙ БЮДЖЕТ БА СССР-эй ГҮРЭНЭЙ БЮДЖЕДЭЙ 1963 ОНДО ГҮЙСЭДХЭГДЭҺЭН ТУХАЙ

СССР-эй финансын министр депутат нүхэр В. Ф. Гарбузовай элидхэл

Нүхэд депутадууд! Танай үзэмжэдэ, мүн баталалгада СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй табиһан СССР-эй 1965 оной Гүрэнэй бюджет болбол социалис экономикые саашадань хүгжөөхын, арадай ажаһуудалые һайжаруулхын, манай ороной түгэс хүсые бэхижүүлхын тула хэрэгтэй мүнгэ зөөреэр хангана гэжэ нүхэр Гарбузов хэлэбэ.

Мүнөө жэл арадай ажахые хүгжөөхэ түсэб амжалтатайгаар дүүргэгдэжэ байна.

Арадай ажахын түсэбые дүүргэһэн ушар бюджедэй амжалтатай гүйсэдхэлые хангаа. СССР-эй 1964 оной Гүрэнэй бюджет, багсаамжалһан мэдээгээр, оршынгоо талаар 93,8 миллиард түхэригөөр гэхэ гү, али 101 процентээр түсэб дүүргэгдэхэ, тиихэдээ бюджедэй талаар эрхэ тухай хуулиин ёһоор оруулагдаһан хубилалта хараада абтана, гаршынгаа талаар—92,8 миллиард түхэригөөр гэхэ гү, али 100,7 процентээр дүүргэгдэхэ. Союзна бүхы республиканууд өөһэдынгөө гүрэнэй бюджедүүдые дүүргэхэ байна.

Экономическа болон хиналтын хүдэлмэриие шангадхаха талаар советскэ, ажахын, финансова органуудай эдэбхитэй ажал ябуулга арадай ажахын түсэбэй, мүн бюджедэй дүүргэлтэдэ туһалаа.

Партийно-гүрэнэй хиналтын органууд совет үргэн олониитэдэ тушаглан, ажахын доторой арга боломжонуудые элсүүлхэ, гүрэнэй болон финансова журамые шангадхаха талаар ехэ хүдэлмэри ябуулжа байдаг.

1964 оной тэн багаар арадай ажахын түсэбэй, СССР-эй гүрэнэй бюджедэй дүүргэлтын ябаса тухай СССР-эй СНХ, СССР-эй Госстрой болон СССР-эй финансын министерствын элидхэлнүүдые СССР-эй Верховно Соведэй палатануудай бюджетнэ комиссинуудай зүбшэн хэлсэлгэ ехэ удха шанартай байгаа.

Эдэ бүгэдэ болбол арадай ажахын түсэбэй бүхы даалгабаринуудые, мүн жэлэй туршада абтаһан КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй баталан абаһан шиидхэбэринүүдһээ уламжалан гараһан нэмэлтэ хэмжээ ябуулгануудые бюджедэй мүнгэ зөөреэр саг соонь хүсэдөөр һомолжо байха арга олгоо.

СССР-эй 1965 оной гүрэнэй бюджедэй оршо ба гарша

СССР-эй 1965 оной гүрэнэй бюджет СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ түсэбтэй бүрин зохилдуулагдажа табигдаһан байна. Социалис промышленностиие, нэн түрүүн тэрэнэй эгээн ашагтай һалбаринуудые саашадань хүгжөөхын, хүдөө ажахые түргөөр хүгжөөхын, ажалшадай ажаһуудалые һайжаруулхын, ороной бэеэ хамгаалха хүсэ шадалые бэхижүүлхын тула хэрэгтэй нөөсэнүүд хараалагданхай.

СССР-эй 1965 оной Гүрэнэй бюджет оршо, гаршынгаа талаар СССР-эй Верховно Соведэй гурбадахи сесси дээрэ һайшаагдаһан байгаа. Ерэхэ жэлдэ арадай ажахые хүгжөөхэ түсэбые тодорхойлһонтой, мүн СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй абаһан шиидхэбэринүүдтэй дашарамдуулан, бюджедтэ зохихо хубилалтанууд оруулагдаа.

СССР-эй 1965 оной Гүрэнэй бюджет иимэ хэмжээтэйгээр табигдана гэбэл: оршынгоо талаар—99,6 миллиард түхэриг, гаршынгаа талаар 99,4 миллиард түхэриг. Оршонь гаршаһаа 165 миллион түхэригөөр ехэ байха.

СССР-эй 1965 оной Гүрэнэй бюджедэй гаргаша мүнөө жэлэй бюджедэй хүлеэгдэжэ байһан гүйсэдхэлтэй сасуулбал, 6,6 миллиард түхэригөөр гэхэ гү, али 7 процентээр ехэ болохо байна. Ороной национальна олзо доходой ехэ бололгодо бюджедэй ургалта үндэһэлнэ. Арадай ажахын түсэбэй даалгабаринуудай ёһоор бюджет хадаа национальна доходые арадай ажахын һалбаринуудай хоорондоо тааруу зохидоор хүгжэхэ зорилгодо, экономическа түргэн ургалтые хангалгада, арадай ажаһуудал болон соёл культурые һайжаруулгада зорюулна. Бюджедэй гаргашын 78 процент шахуунь ажалшадай ажаһуудалые һайжаруулгада сэхэ зорюулагдана.

1965 ондо иимэ гаргаша хэгдэхэ байна: арадай ажахыда—42,3 миллиард түхэриг (1964 ондо 38,7 миллиард түхэриг байгаа), социально-культурна хэмжээ ябуулгануудта—37,1 миллиард түхэриг (1964 ондо 32,8 миллиард түхэриг байгаа), ороноо хамгаалгада—12,8 миллиард түхэриг (1964 ондо 13,3 миллиард түхэриг байгаа), захиргаанай органуудта—1,1 миллиард түхэриг—мүнөө жэлэйхитэй адли.

Ерэхэ жэлэй бүхы гаргашын 80 процентнь арадай ажахые хүгжөөлгэдэ, социально-культурна хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлгэдэ зорюулагдана. Совет ороной бюджет хадаа эб найрамдалай, амгалан байгуулалтын бюджет мүн гэжэ эдэ тоонууд этигэмжэтэйгээр баталан гэршэлнэ.

Арадай ажахые һомололгодо 75,8 миллиард түхэриг, тэрэ тоодо предприятинуудай өөрынь зөөриһөө—33,5 миллиард түхэриг гаргажа үгтэхөөр хараалагдана. 1965 ондо энэ зорилгоор хэгдэхэ гаргаша 4,9 миллиард түхэригөөр гэхэ гү, али мүнөө жэлэйхитэй сасуулбал, 6,9 процентээр нэмэхэ болоно.

Энэ мүнгэ зөөриин ашаар ехэ капитальна һомололгын түсэб бэелүүлэгдэхээр, промышленность, хүдөө ажахы, транспорт болон арадай ажахын бусад һалбаринуудай томо барилганууд ашаглалгада үгтэхөөр, гэр байрын болон культурно-ажаһуудалай барилга горитойгоор ургэдхэгдэхөөр хараалагдана.

1965 ондо СССР-эй Гүрэнэй бюджедэй оршонь мүнөө жэлэйхитэй сасуулбал, 5,8 миллиард түхэригөөр гэхэ гү, али 6,1 процентээр нэмэхэ байна. Социалис ажахыһаа 91,7 миллиард түхэриг орохо байна, тэрэ тоодо:

	(миллиард түхэриг) баталагдаһаниинь	
	1964 ондо	1965 ондо
Олзын татабари	29,5	31,6
Эрьесын налог	35,2	39,1
гүрэнэй предприятинууд болон организацинуудай социальна страхованида оруулдаг мүнгэн, колхоз болон кооперацинуудай подоходно налог, таможенно болон бусад олзо доход	20,0	21.0

Бюджедтэ ородог олзо доходуудай, мүн олзо доходуудай татабариин удха шанар жэлһээ жэлдэ ехэ болоожо байна. Бюджедэй бүхы олзо доходой арбанай юһэн хубиһаа дээшэнь олзо доходуудай татабариһаа, арьесын налог ба социалис ажахын бусад олзоһоо ороно.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй даалгабаряар СССР-эй финансынуудай министерство предприятинуудай олзо доходһоо ородог оршын, мүн эрьесын налогой мүнөө байһан гуримые һайжаруулха талаар дурадхалнуудые зохёожо байна. Тиихэдээ арадай хэрэглэлэй эрилтэ ехэтэй эд бараа элбэг дэлбэгээр гаргаха, тэрэшэлэн арадай ажахыда хэрэгтэй эгээл һайн машина болон түхеэрэлгэнүүдые бүтээн гаргаха эгээн зохид эрхэ байдал байгуулха ябадал хараада абтана.

1965 ондо колхозуудһаа орохо подоходно налог 1.067 миллион түхэриг байхаар хараалагдана. Тиихэдээ мал ажалһаа орохо налогһоо колхозуудые хүнгэлхэ, экономическа талаараа һула колхозуудай налогые 75 процентээр хүнгэлхэ, мүн бусад хэдэ хэдэн хүнгэлэлтэнүүд хараада абтана. Подоходно налогой талаар колхозуудта үгтэһэн хүнгэлэлтын ниитэ хэмжээн 1965 ондо 477 миллион түхэриг байха.

Хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай тогтоогдоһон тоогой, салингай фондын ба налог түлэлгын мүнөөнэй хэмжээнэй ёһоор хүн зонһоо орохо налог 1965 ондо 7,3 миллиард түхэриг байхаар тодорхойлогдоно. Городууд болон хүдэлмэришэдэй тосхонуудай эрхэтэдэй хубиин зөөридэ байһан малһаа налог абалгые болюулха ушар бюджет дотор хараалагданхай.

СССР-эй Гүрэнэй бюжедэй нөөсэ 1965 ондо арадай ажахые хүгжөөхэ түсэбөөр хараалагдаһан хэмжээ ябуулгануудай дүүргэлтые бүрин хангана. Гүрэнэй зөөриие хараалагдаһан шэглэлэйнь ёһоор, экономическа эгээн ехэ ашагтайгаар хэрэглэжэ, бюджедэй үмэнэхи уялгаяа дүүргэхын тула бүхы предприятинууд, барилганууд, совхозууд, эмхи зургаанууд болон организацинуудай коллективүүдэй зохёон байгуулхы ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ болоно.

Промышленностьда мүнгэ һомололго

1965 ондо советскэ промышленностиие хүгжөөлгэдэ зорюулагдаһан гаргаша 12,5 процентээр ургажа, 40,1 миллиард түхэриг болохо, тэрэ тоодо бюджедһээ—20,6 миллиард түхэриг гаргашалагдаха гэжэ элидхэл дотор мэдээсэгдэнэ. Хүндэ промышленностиие саашадань хүгжөөлгэдэ ехэ мүнгэн һомологдохо байна. Эгээн ехэ гүрэнэй зөөри һомологдохо гэбэл: химическэ промышленностиин гол ба оборотно фондодо—14,1 процент, нефтиин ба гаазай промышленностьда—15,7 процент.

Хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленностиие, мүн хүн зониие ажаһуудалай талаар хангадаг һалбаринуудые хүгжөөлгэдэ 5,9 миллиард түхэриг гэхэ гү, али мүнөө жэлэйхиһээ 415 миллион түхэригөөр ехэ мүнгэн һомологдохо байна.

Экономикоёо хүгжөөхын тула ниитын үйлэдбэриин ашаг олзые саг үргэлжэ дээшэлүүлхэ, промышленностьда байһан туйлай ехэ арга боломжые элсүүлхэ хэрэгтэй. Промышленностьда байһан арга боломжонуудые элсүүлхэ талаар хэдэ хэдэн асуудалнуудта элидхэлшэ тогтоно. Химическэ промышленностиие түргөөр хүгжөөлгэ материальна арга боломжонуудаа алмаха талаар ехэ харгы гаргажа үгэнэ.

Үйлэдбэриин шэнэ хүсэнүүдые түргөөр ашаглажа, энээнэй үндэһэ һуури дээрэ промышленна үйлэдбэриие хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ ябадал промышленностиин нэгэн шухала арга боломжо мүн болоно. Гэхэ зуура баригдаһан предприятинууд хэдэн жэлэй туршада проектээр хараалагдаһан хүсөөрөө хүдэлхэгүй ушар бии байна гэжэ элидхэл дотор тэмдэглэгдэнэ.

Үйлэдбэриин хүсэнүүдые удаан саг соо ашаглалгада оруулха ябадал түсэблэлгын болон үйлэдбэриие эмхидхэлгын дутагдалай, барилгын болон хабсаралгын организацинуудай гаргадаг дутуу дунданuудай, предприятинуудай болон илангаяа технологическа ажалай проект табихадаа алдуу гаргаһанай хойшолон гол түлэб болоно. Шэнээр ашаглалгада ороһон предприятинууд, цехүүд болон агрегадуудай богони болзор соо дүүрэн хүсөөрөө хүдэлхэ ябадалые хангаха зорилго табигдана.

Үйлэдбэриин шэнэ хүсэнүүдые ашаглалга совнархозуудай, предприятинуудай коллективүүдэй хүдэлмэриин шухала сэгнэлтэ болохо ёһотой. Энэ зорилгые дүүргэхэ хэрэгтэ химиин продукци гаргадаг шэнэ предприятинуудай хүсые түргөөр ашаглаһанай түлөө шагнал үгэхэ гурим тогтоохо тухай СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй һаяхан баталан абаһан тогтоол ехэ туһа хүргэхэ байна.

Предприятинуудай складуудта нормоһоо үлүү байһан түүхэй эд, материал болон бэлэн продукцинуудые хэрэглэхэ гээшэ промышленностиин тон ехэ нөөсэ мүн болоно.

Предприятиин хүдэлмэриие сэгнэхэдээ, хэды шэнээн продукци гаргааб гэжэ бэшэ, харин энэ продукциинь ямараар худалдагданаб, ажахын болон хүн зоной эрилтые хэр зэргээр хангана гэжэ хараха хэрэгтэй. Энэ асуудал илангаяа хүнгэн промышленностиин предприятинуудта онсо ехэ удха шанартай. Эдэ предприятинуудай ажал ябуулгые түсэблэхэ гуримда хубилалта оруулха шухала. Тиихэдээ худалдаа наймаанай организацинуудтай хэдэг договор соогоо хүн зоной эрилтын ёһоор эд бараанай ассортиментые өөһэдөө байгуулха арга боломжо гэдээндэ олгохые хараалха хэрэгтэй.

Экономикые хүгжөөлгэдэ, арадай ажаһуудалые һайжаруулгада продукциин шанарые дээшэлүүлгэ, үни удаан саг соо хэрэглэмжэдэ байхыень хангаха гээшэ шухалын шухала удха шанартай.

Промышленностиие хурдан түргэнөөр хүгжөөлгын шиидхэхы эрхэ нүхэсэлнүүдэй нэгэн гэбэл, ажалай арга боломжонуудые зүбөөр хэрэглэхэ ябадал болоно гэжэ депутат хэлэнэ. Ажалай бүтээсые дээшэлүүлһэнэй ашаар промышленна продукциин ургалтын ехэнхи хубинь туйлагдана. Теэд мүнөө болотор үшөөл олон предприятинууд энэ талаар даалгабаряа дүүргэнэгүй, түсэбөөр хараалагдаһанһаа олон хүдэлмэрилэгшэдые барижа байдаг.

Гарзагүйгөөр хүдэлхын тула промышленностьда ехэ хүдэлмэри хэгдэжэ байдаг. Һүүлэй жэлнүүдэй туршада олон предприятинууд гарза хэдэг байһанаа олзо доход оруулдаг болоонхой. Бүхы эд бараагаа гарзагүйгөөр бүтээдэг болохо гэһэн Москвагай 15 предприятиин үүсхэл ехэ удха шанартай юм. Арга боломжоёо амжалтатайгаар ашаглалга предприятинуудай коллективүүдые, тэдэнэй хүдэлмэрилэгшэдые материальна талаар урмашуулха гуримые нарижуулгаһаа ехэ дулдыдаха байна. Мүнөө ажахын ажал хэрэгтэ, мүн хүдэлмэрилэгшэдые урмашуулгада предприятиин фондын үүргые шангадхаха тухай дурадхалнууд зохёогдожо байна.

Предприятинуудай болон совнархозуудай зарим хүтэлбэрилэгшэд үйлэдбэриин ашаг олзые дээшэлүүлхэ асуудалда ёһото анхаралаа хандуулнагүй. Кузбассай, Дунда Ураалай, Красноярска болон хэдэ хэдэн бусад совнархозууд хоёр жэл удаагүүр түсэбөө дүүргэнэгүй. Өөрын үнэ сэнгые хямдаруулха, олзо доход оруулха түсэбөө дүүргэхын түлөө совнархозуудай, министерство болон ведомствэнүүдэй, предприятинуудай директорнуудай харюусалгые дээшэлүүлхэ шухала. Ерэхэ жэлдэ промышленна продукциин өөрынь үнэ сэн сасуулагдамал сэнгээр 1,5 процентээр хямдаруулагдаха ёһотой. Энээнэй ашаар 2,7 миллиард түхэригэй алмалта хэхэ арга олгогдохо юм.

Финансова болон банковска органууд предприятинуудай экономикые гүнзэгыгөөр шудалха ёһотой. Тиин бүхы түрүү һайшаалтай юумыень дэмжэн, материальна, ажалай ба финансова арга боломжонуудые ашаүрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ ябадал хангаха зэргэтэй.

Хүдөө ажахыда мүнгэ һомололго

Хүдөө ажахыдахи гээгдэлые түргөөр усадхахын түлөө, хүдөө ажахын бүхы үйлэдбэринүүдые тогтууритай хүгжэлтөөр хангахын тула парти, правительствамнай колхоз, совхозуудта туһаламжа улам ехээр хүргэдэг болоожо байна гээд элидхэлшэ хүдөө ажахыда мүнгэ зөөри һомолхо тухай асуудалда орохо зуураа тэмдэглэбэ. Байгша ондо түсэбөөр хараалагдаһанһаа гадуур хүдөө ажахын хүгжэлтэдэ горитойхон хэмжээнэй мүнгэ зөөри нэмэжэ үгтөө. Экономическа талаараа гээгдэнги колхозуудта энэ мүнгэ зөөриһөө финансова ехэ туһаламжа хүргэгдэхэ байна.

Хүдөө ажахын гаргашые, тэрэшэлэн колхоз, совхозуудые машина, үтэгжүүлгэ болон үйлэдбэриин бусад эд хэрэгсэлээр хангадаг промышленностиие хүгжөөлгэдэ зорюулагда- [illegible] шэлүүлхээр ерэхэ жэлэй бюджет соо хараалагдаба. Хүдөө ажахыда һомологдоһон мүнгэ зөөриие 1964 онойхитой жэшэхэдэ 828 миллион түхэригөөр ехэ болоожо, 12,4 миллиард түхэриг болохо, тэрэ тоодо бюджедһээ—7,0 миллиард түхэриг. Хүдөө ажахын капитальна һомололго 860 миллион түхэригөөр дээшэлжэ, 5,7 миллиард түхэриг болохо. Тэрээнһээ гадна, 1965 ондо колхозууд өөһэдөө хубаагдадаггүй фонднуудтаа мүнгэ зөөри оруулан, мүн гүрэнэй урьһаламжын туһаламжаар тон ехэ капитальна һомололго хэхэ байна. 1965 ондо колхозуудта СССР-эй гүрэнэй банкын үгэхэ удаан болзорой урьһаламжа 19 процентээр дээшэлжэ, түрисэ багатайгаар үгтэдэг болохо.

(*Үргэлжэлэлынь 3-дахи нюурта*)

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур.
1964 оной декабрин 11.

НҮХЭР В. Ф. ГАРБУЗОВАЙ ЭЛИДХЭЛЭЙ ТҮГЭСХЭЛ

(Эхиниинь 2-дохи нюурта)

Хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ зорюулагдаhан айхабтар ехэ мүнгэ зөөрие өөр, аша үрэ ехэтэйгээр гаргашалгаашэ тон шухала. Гэхэтэй хамта, эм ушарта hомологдоhон энэ мүнгэ зөөри гүйсэд hайнаар хэрэглэгдэгүй. Горьковско, Кировскэ болон бусад областьнуудта малай байраар дутамаг байбашье hаа, тэдэ баригануудай түсэб ханталтагүйгөөр үргэгдэнэ.

1965 ондо газар уhалха түхеэрэлгэнүүдые бариха ба мелиорациин хүдэлмэри хэхэ хэрэгтэ гүрэмнай 1,3 миллиард түхэриг гаргашалханъ. Гэбшье энэ хэрэгтэ hомологдоhон ехэ мүнгэ зөөри ходо аша үрэ ехэтэйгээр гаргашалагданагүй.

Союзна республикануудтай хамта манай газарай хэр зэргээр ашаглагдажа байhаниие хаража үзөөд, бии байhан дутагдалнуудыень усадхаха талаар хэмжээнүүдые хараалжа, уhанай газарые ашаг ехэтэйгээр хэрэглэдэг болохые уhанай газарай ба уhанай ажахын талаар гүрэнэй үйлэдбэриин комитедые СССР-эй Министрнүүдэй Совет уялгалба.

Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй хэhэн ажалайнь үрэ дүнгөөр материальна урмашуулгые дээшэлүүлхэ гээшэ хүдөө ажахын үйлэдбэриие хүгжөөлгэдэ тон шухала удха шанартай. Һүүлэй жэлнүүдтэ хлопок, саахарай свёкло болон бусад ургамалнуудай гүрэндэ худалдагдадаг сэн дээшэлүүлэгдэжэ, тэдэниие ехээр таридаг болохо хэрэгтэ туhалhан байна.

СССР-эй Министрнүүдэй Совет 1965 оной январиин 1-hээ hүнэй худалдан абалгын ба тушаалгын сэнгүүдые дээшэлүүлхэ гэжэ шиидхэбэ. Тиихэдэ хүн зоной гүрэнhөө худалдан абадаг hүнэй ба бусад сагаан эдеэнэй розничнэ сэн хубилгагдахагүй. Энэ хэрэгтэ зорюулагдан, бюджет соо 720 миллион түхэриг хараалагданхай. Худалдан абалгын сэн дээшэлүүлhэнэй ашаар hү абалгые дээшэлүүлхэ арга олдожо, гүрэндэ, тэрэшэлэн колхозуудташье аша туhатай байха болоно. Мүнөө байhан гуримтай зохилдуулан, хүдөө ажахын продукциие бэлэдхэхэ түсэбөө үлүүлэн дүүргэhэн колхоз, совхозуудые шагнаха тусхай мүнгэ зөөри бюджет дотор хараалагдана.

Ерэхэ жэлдэ совхозуудай гаргашада бюджедhээ, мүн өөhэдынь арга боломжоhоо 6,7 миллиард түхэриг hомологдохо юм. Үйлэдбэреэ ашаг олзотой болгохынь түлөө совхозуудай урмашуулгые дээшэлүүлхын зорилгоор олоhон бүхы олзо доходойнь 42 процент өөhэдынь мэдэлдэ үлөөгдэхэ болобо. Энэ мүнгэ зөөри совхозуудай ажахые үргэдхэлгэдэ, хүдэлмэришэдэйнь культурна ажаhуудал hайжаруулгада ба страховой фонднуудые байгуулгада гаргашалагдаха юм.

Капитальна барилгада мүнгэ hомололго

Капитальна барилгые коммунизмын материально-техническэ бааза байгуулгын гол асуудалнуудай нэгэн гэжэ Коммунис парти тоолоно. Үйлэдбэриин шэнэ хүсэнүүдые ашаглалгада оруулха, байрын гэрнүүдые бариха, культурна ажаhуудалай баригануудые бодхоохо түсэбүүдые жалтатайгаар дүүргэhэнhээ социалис экономикые хүгжөөлгэ, арадай байдал hуудал hайжаруулха талаар партиин Программые бэелүүлгэ сүм дулдыдаха байна.

Жэл ерэхэ бүри үйлэдбэриин шэнэ хүсэнүүд, байрын гэрнүүд ашаглалгада оруулагдана. Гансахан энэ жэлдэ тон олон томо предприятинууд ашаглалгада үгтэхэ, байрын хэдэн арбаад мянган гэр баригдаха, тон олон шэнэ hургуули, больница, культурна ажаhуудалай эмхи зургаанууд нээгдэхэнь.

Элдэб олон дутагдалнуудай бии байhан дээрэhээ барилгада hомологдоhон мүнгэ зөөри үрэ ехэтэйгээр хүсэд хэрэглэгдэнэгүй гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Капитальна барилгада hомологдоhон мүнгэ зөөри тон олон объектнүүдтэ хубаан сасаха, барилганууды хараалагдаhан саг болзор соонь ашаглалгада тушаахагүй, барилгын хүдэлмэриин үнэтэй болохо ушарhаа манай ажахы ехэ хохидолдо ороно.

Капитальна hомололгые үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ, үйлэдбэриин хүсэнүүдые түргөөр ашаглалгада оруулга хадаа жэл соо баригдаха объектнүүдэй титульна список зүбөөр табиха ба баталха хэрэгтэ союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдэй, министерствэнүүд болон ведомствэнүүдэй эрхые үргэдхэхэ ба харюусалгыень дээшэлүүлхэ тухай правительствын шиидхэбэриие наринаар сахилгада нүлөөлхэ зэргэтэй гээд элидхэл соо хэлэгдэнэ.

Эрьесын зөөриин ургалтые хараада абалсан, 1965 оной капитальна барилгада 38,7 миллиард түхэриг hомологдоно. Тэрэ тоодо бюджедhээ —23,5 миллиард түхэриг, предприяти болон эмхи зургаануудай өөhэдынь зөөриhөө 15,2 миллиард түхэриг hомологдоно.

Барилгада хэрэглэгдэхээр доторой арга боломжонуудhаа 763 миллион түхэриг татаха гэжэ бюджет дотор хараалагданхай. Энэ зорилгоор барилганууд дээрэ тодхогдоогүй байhан ехэ хэмжээнэй түхеэрэлгэнүүдые хороохо болоно. Эдэ түхеэрэлгэнүүдые түргөөр ашаглажа эхилhэнэй ашаар гүрэнэй мүнгэ зөөри нэмэжэ гаргашалангүйгөөр үйлэдбэриин хүсэнүүдые үргэдхэхэ арга олдохо юм.

Барилга дээрэ барилга-хабсаралгын хүдэлмэринүүдэй өөрынь үные хямдаруулха талаар бии байhан арга боломжонууд хүсэд хэрэглэгдэнэгүй. Арадай ажахын түсэб ба 1965 оной бюджет соо барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин өөрынь үные нэгэ процентээр хямдаруулха гэжэ хараалагданхай. Туйлагдаhан хэмжээе хараада абалсан, түсэблэгдэжэ байhан жэлэй эхин дээрэ өөрынь үные хямдаруулгаhаа арьбалагдаhан мүнгэн 1 миллиард шахуу түхэриг болохо ёhотой.

Барилгын үные хямдаруулха ехэ арга боломжын бии байhаниие Ленинградай гэр баридаг комбинадуудай хүдэлмэриин дүй дуршал гэршэлэн харуулна. Эдэ комбинадуудта үйлэдбэриинь эмхидхэлые hайнаар табяад байхада, проектнэ хүсэнhөөнь 20—40 процент дээгүүр продукци үйлэдбэрилэглэнэ. Ажалай бүтээсэ 80 шахуу процентээр дээшэлээ, гэрнүүдые бариха болзор хоёрhоо дээшэ дахин хороогложо, байрын талмайн дүрбэлжэн метрэй өөрынь үные нилээд хямдаруулха арга олдоо. Гэр баридаг эдэ комбинадуудай хүдэлмэриин дүй дуршал үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэхэ ёhотой.

Капитальна hомололгые аша үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ ушар ехэнхидээ проектно-сметнэ документациие саг соонь hайн шанартайгаар зохёолгоhоо ехээр дулдыдаха байна.

СССР-эй Госстрой, союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд, гүрэнэй комитедүүд проектнэ организацинуудай хүдэлмэриие эрид hайжаруулха зэргэтэй. Эдэ организацинуудай хүдэлмэрилэгшэдые мүнгэн шанда хүртөөхэдөө, тэдэнэй зохёоhон проектнүүдэй шанарые, барилгын сэн ба предприятиин продукциин өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулха арга боломжо олгоhон байhые заатагүй анхаралда абаха шухала.

СССР-эй Стройбанкын ба СССР-эй Гүрэнэй банкын эмхи зургаанууд финансова хиналтаяа hайжаруулан, капитальна барилгын экономикые бүри hайнаар шудалха, мүнгэ зөөри зүбөөр гаргашалгые хинан шалгаха ба финансова ажахынгаа ажал ябуулгые hайжаруулха хэрэгтэнь барилгын организацинуудта туhалха ёhотой.

Арадай байдал hайжаруулха хэмжээ ябуулгануудай бэелүүлгэдэ хэгдэхэ гаргашанууд

Хүн тухай анхарал оролдолго — социалис обществын хэлбэришэгүй хуули ёhон. Совет хүнүүдэй жэл ерэхэ бүри улам hайнаар, баян дэлгэнээр, культурнаар ажаhуудаг болохын тула Коммунис партимнай ехэ оролдолго гаргана.

— Ерэхэ жэлдэ хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай салин хүлhэ дээшэлүүлхэ, ниитын хэрэглэмжын фонднуудые үргэдхэхэ, худалдаа наймаа ба хүн зоной ажаhуудалай хангалгые бүхы хэмжээгээр hайжаруулха талаар тон шухала хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдэхэнь; колхозниигуудта пенси үгтэдэг болохонь.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр А. Н. Косыгинай өөрынгөө элидхэл соо мэдээсэhэнэй ёhоор, хүн зоной ажаhуудал хангадаг бүхы hалбаринуудай хүдэлмэрилэгшэдэй салин хүлhэ түлэхэ шэнэ гуримда орохо тушаа хуулиие бүри ойрын сагта бэелүүлхэ арга боломжо тухай асуудал правительствамнай хараhан байна. Мүнөө болотор дээшэлүүлэгдээгүй байhан hалбаринуудта тогтоогдомол хэмжээн хүрэтэр хүдэлмэришэдэй салин хүлhэ 1965 оной январиин 1-hээ дээшэлүүлхэ, тиин худалдаа наймаанай, коммунальна ажахын ба хүн зоной ажаhуудал сэхэ хангадаг бусад hалбаринуудай хүдэлмэрилэгшэдэй салин хүлhэ дээшэлүүлгые хахад жэлээр түргэдхэхэ гэhэн дурадхал СССР-эй Верховно Соведэй баталалгада табигдана. Энэ хэмжээ ябуулгые бэелүүлхын тула бюджет соо 890 миллион түхэриг мүнгэн хараалагдана. Гэгээрэлэй, элүүрые хамгаалгын ба бусад hалбаринуудай хүдэлмэрилэгшэдэй салин хүлhые дээшэлүүлгэдэ 1965 оной бюджедээр 2.900 миллион түхэриг hомологдобо.

1965 ондо культурна ажаhуудалай хэмжээ ябуулгануудта hомологдоhон мүнгэ зөөри 37,4 миллиард түхэриг боложо, 1964 онойхиhоо 12,9 процентээр дээшэлхэ байна. Тусхай хэмжээ ябуулгануудаар энэ мүнгэ зөөри иимээр хубаарилагдана:

(Миллиард түхэригөөр) баталагдаhаниинь

	1964 ондо	1965 ондо
Арадай гэгээрэл, наука ба культура	14,6	17,1
Элүүрые хамгаалга ба физкультура	5,5	6,5
Гүрэнэй социальна страховани ба социальна тэдхэмжэ	12,7	13,8

1965 ондо хүүгэдэй саад болон яслинуудта 7,7 миллион үхибүүд хүмүүжүүлэгдэхэ. Үхибүүдэй эмхи зургаануудые барихын тула бюджедhээ 1,9 миллиард түхэриг hомологдожо, энэ жэлэйхиhээ 10,2 процентээр ехэ болоно. Эхин болон дунда hургуулинуудта hураха үхибүүдэй тоо олошорхо. Тиимэhээ hургуулинуудай барилгые бүри үргэдхэхөөр хараалагдана.

1965 ондо дээдэ болон тусхай дунда hургуулинуудта hурагшадай тоо 7,3 миллион хүн болохо; энэ хэрэгтэ бюджедhээ 2 миллиардhаа дээшэ түхэриг hомологдобо.

Энэ жэлэйхитэй жэшэбэл, ерэхэ жэлдэ наука хүгжөөлгын гаргаша 8,7 процентээр дээшэлхэ байна. Тэрэнэй ашаар научно-шэнжэлгын ехэ программа бэелүүлжэ, научно-шэнжэлгын эмхи зургаануудай хүдэлмэридэ бүри hайн эрхэ байдал байгуулха арга олдохо бшуу.

1965 ондо эмшэлэлгын эмхи зургаанууд бүри үргэдхэгдэжэ, больницануудта үбшэнтэнэй хэбтэхэ hуури олон болохо. Медицинскэ эм домуудые худалдан абалгада 58 миллион түхэриг hомологдожо, больница болон амбулаторинуудта үбшэнтэниие эмээр хангаха хэрэг hайжарха байна. Элдэб үнэтэй эмүүдэй сэнгые хямдаруулхын түлөө 40 миллион түхэриг hомологдоо. Энэ жэлэйхитэй жэшэбэл, элүүрые хамгаалгада хэгдэхэ гаргаша 980 миллион түхэригөөр дээшэлээ гэхэ гү, али 17,9 процент болоно.

Социальна тэдхэмжын ба социальна страхованиин асуудалнуудые үндэhөөрнь шиидхэhэн ушар хадаа социализмын ехэхэн туйлалта мүн. 1965 оной январиин 1-hээ 6,8 миллион колхозник пенси абаха байна. СССР дотор бүхы пенсионернүүдэй тоо ерэхэ жэлдэ 30 миллионhоо дээшэ хүн болохонь.

Гүрэнэй социальна страхованиин бюджет 1965 ондо 10,4 миллиард түхэриг болохо гэхэ гү, али 1964 онойхиhоо 6,7 процентээр ехэ байха. Тиигэжэ пенси, тэдхэмжэ, санатори болон амаралтын байшангуудта амарха түлөөhэгүй путёвкын бүхы гаргашые даах арга олдохо юм.

1965 ондо хэдэ миллион ажалшад шэнэ байрануудта нүүжэ орохо. Хамта дээрээ 84 миллион дүрбэлжэн метр байрын талмайтай гэрнүүд баригдажа, 1964 онойхиhоо 14 гаран процентээр дээшэлхэ юм. Байрын гэрнүүдэй барилгада 4,7 миллиард түхэриг бюджедhээ hомологдоно. Байрын гэрнүүдые бариха кооперацн нилээд хүгжөөгдэхөөр хараалагдана. Тэрэнэй мэдэлдэ 423 миллион түхэриг урьhаламжа үгтэжэ, байгша онойхиhоо 61 процентээр дээшэлбэ. Тус кооперациин гэшүүн болоhон ажалшадта нэмэлтэ хүнгэлэлтэ үгтэхэ гээшэ. 1965 ондо розничнэ эд бараа наймаалгын хэмжээн 102,4 миллиард түхэриг болохо, 7,9 процентээр дээшэлхэ байна.

Тусхай эмхидхэгдэhэн магазинуудаар дамжуулан, промышленна зарим эд бараа хүнгэлэгдэhэн сэнгээр хүн зондо наймаалха тухай шиидхэбэри правительствамнай баталан абаа. Энэ хэрэг бэелүүлгэдэ зорюулан, бюджедhээ тусхай мүнгэ зөөри hомологдобо. Гэхэтэй хамта, үргэн хэрэглэлэй эд бараанай үнэ сэн тогтоохо хүдэлмэри hайжаруулха, тогтоогдомол сэн зүбөөр хэрэглэхэ тушаа хиналта шангадхаха хэрэгтэй.

Худалдаа наймаанай организацинууд хүн зоной ямар эд бараа хэрэглэжэ байhаниие hайнаар шэнжэлжэ, промышленностиин эд бараанайнгаа шанарые hайжаруулха ба ассортиментыень олошоруулха хэрэгтэ нүлөөлхэ ёhотой. Ажалшадай ажаhуудалай эрилтэ хангаха предприятинуудые барилгада 1965 ондо 216 миллион түхэриг гаргашалагдахаар хараалагдаба. Ажаhуудалай эрилтэ хангадаг предприятинуудые үргэдхэхын тула бүхы арга боломжонуудые хэрэглэхэ, ажал хүдэлмэриень нягта hайнаар эмхидхэхэ хэрэгтэй.

Сэрэг болон хүтэлбэрилгэдэ мүнгэ зөөри hомололго

Социальна элдэб байгуулалтатай гүрэнүүдэй амгалан тайбанаар зэргэ оршон hууха политика Советскэ Союз хэлбэришэгүйгөөр ябуулна гээд депутат хэлэбэ. Уласхоорондын шиидхэгдээгүй асуудалнуудые зохилдуулан шиидхэхын, эб найрамдалай хэрэг улам бэхижүүлхын түлөө Советскэ правительство ехэ оролдолго гаргана. Өөрынгөө зэбсэгтэ хүсэнүүдэй гаргашые бага болгохо талаар Советскэ Союзай бэелүүлжэ байhан хэмжээнүүд энэ зорилготоймнай тааралдана. 1965 оной бюджет дотор энэ гаргашанууднай 500 миллион түхэригөөр бага болгогдохоор хараалагданхай. 1965 оной гүрэнэй бюджедээр оронойнмай оборонын гаргашанууд 12,8 миллиард түхэриг болохо. 1964 ондо энэ гаргаша 14,5 процент байгаа hаань, 1965 ондо 12,9 процент хүрэтэр доошолхонь.

Бюджедээр hомологдоhон энэ мүнгэ зөөри оронойнгоо обороные бүри ехээр бэхижүүлхэ, гүрэнэй хилын бата бэхи байха ба бүхы социалис лагериие аюулгүй байлгаха арга Советскэ Союзда олгоно.

Гүрэнэй захиргаанай органуудай гаргашада 1965 ондо гүрэнэй бюджедhээ 1,1 миллиард түхэриг hомологдохоор хараалагдаба. 1964 ондо административна захиргаанай аппарадые шэнэдхэн hайжаруулха талаар хэдэ хэдэн хэмжээнүүд бэелүүлэгдэжэ, гаргашые бага болгохо талаар даабари дүүргэхэ арга олдоо hэн. 1965 ондо захиргаанай аппарадые шэнэдхэн hайжаруулhанай ашаар 520 миллион түхэриг арьбалагдахаар хараалагдана.

СССР-эй гүрэнэй бюджет ленинскэ национальна политикын ба демократическа централизмын ёhо гуримай эрилтээр байгуулагдадаг гээшэ. Ажахын болон культурна байгуулалтада мүнгэ зөөри hомололгоор союзна республикануудай гүрэнэй бюджедүүдэй үүргые дээшэлүүлгэ хадаа ажахын доторой арга боломжонуудые элирхэйлхэ ба мүнгэ зөөри аша үрэтэйгөөр гаргашалха хэрэгтэ республиканска болон нютагай органуудай эдэбхи үүсхэлые бүри ехээр үргэдхэнэ. 1958 онhоо союзна республикануудай бюджедүүд 16,3 миллиард түхэригөөр гү, али 1,5 дахин шахуугаар дээшэлээ. 1965 ондо союзна республикануудай бюджедүүд үшөө 2,5 миллиард түхэригөөр дээшэлжэ, 54,4 миллиард түхэриг болохо байна.

Союзна республикануудай бюджедүүд иимэ хэмжээтэйгээр тодорхойлогдоно:

СОЮЗНА РЕСПУБЛИКАНУУДАЙ БЮДЖЕДҮҮД

(Миллион түхэригөөр) баталагдаhаниинь

	1964 ондо	1965 ондо
РСФСР	29,163	31.480
Украинын ССР	8.292	9.259
Белоруссиин ССР	1.532	1.656
Узбегэй ССР	1.599	1.837
Казахай ССР	3.913	3.974
Грузиин ССР	837	942
Азербайджанай ССР	820	929
Литовско ССР	693	763
Молдавиин ССР	435	511
Латвиин ССР	553	561
Киргизэй ССР	474	530
Таджигай ССР	435	490
Армянска ССР	533	602
Туркмениин ССР	422	460
Эстониин ССР	374	404

Союзна республикануудай бюджедүүдээр промышленность хүгжөөлгэдэ 11,4 миллиард түхэриг, хүдөө ажахыда—6,6 миллиард түхэриг hомологдоо. Культурна ажаhуудалай хэмжээ ябуулгануудта 26,2 миллиард түхэриг hомологдожо, хүүгэдэй саад, ясли, hургуули, больница, поликлиникэнүүдые саашадаа бүри ехээр олошоруулха арга олгохо байна.

Республиканууда бюджедүүд соо предприятинууд болон ажахын организацинуудай олзо доходуудhаа оруулагдаhан мүнгэн бүри ехэ hуури эзэлдэг болоо. 1965 ондо тэрэ мүнгэнэй хэмжээн 20,9 миллиард түхэриг боложо, республикануудай бюджедүүдэй бүхы оршын 40 шахуу процентнь болохо юм.

СССР-эй гүрэнэй бюджедые амжалтатайгаар дүүргэхэ зорилго хадаа финансова хүдэлмэрилэгшэдтэ уялгаяа харюусалга ехэтэйгээр дүүргэхэ эрилтэ табина. Финансова органуудай хүдэлмэрилэгшэд өөhэдынгөө ажал хүдэлмэриин дүй дуршалые шэнэдхэн hайжаруулха, бии байhан дутагдалнуудые дары усадхаха, экономическа болон хиналтын хүдэлмэриин хэмжээе дээшэлүүлхэ талаар партии, правительствын табидаг үндэр эрилтые дүүргэжэ шадаха дүүрэн аргатай байха ёhотой.

СССР-эй Министрнүүдэй Совет 1965 оной бюджедтэй нэгэн доро СССР-эй 1963 оной гүрэнэй бюджедэй дүүргэлтын тоосоо (оршын талаар—89,5 миллиард түхэриг, гаршын талаар—87,0 миллиард түхэриг, гаршаhаа оршонь 2,5 миллиард түхэригөөр үлүү) СССР-эй Верховно Соведэй баталамжада табина гээд элидхэлшэ үгынгөө түгэсхэлдэ хэлэбэ.

Нүхэд депутадууд! Манай Эхэ орон коммунис общество байгуулха талаар Ленинэй заяhан зүб замаар урагшаа шууд дабшажа ябана гээд нүхэр Гарбузов хэлээ. Партиин Программаар табигдаhан айхабтар ехэ зорилгонуудые 1965 ондо бэелүүлхэ болонобди. Манай Ленинэй партиин табижа байhан зорилгонуудые түргөөр дүүргэхын тула туйлаhан амжалтануудаа бүри арьбадхан, улам hайнаар хүдэлмэрилхэ арга боломжо Советскэ Союзай арадай ажахыда дүүрэн бии. 1965 оной арадай ажахын түсэб болон бюджедые амжалтатайгаар дүүргэлгэ коммунис общество түргөөр байгуулха хэрэгтэмнай туhалха байна.

ГҮРЭНЭЙ БЮДЖЕДЫЕ ЗААТАГҮЙ ДҮҮРГЭХЭ

Буряадай АССР-эй 1964 оной бюджет ехэхэн түгшүүриттэйгээр бэелүүлэгдэжэ байна. Республикын бюджет олзо доходой талаар үнгэрөөшэ 10 hарын турша дотор 82,3 процентээр дүүргэгдэhэн гэхэ гү, али жэнь хараалагдаhанда орходоо 1,1 процентээр гээгдэнхэй. 1951 онhоо хилээд манай бюджет олзо доходойнгоо талаар жэл бүхэндэ амжалтатайгаар гүйсүүлэгдэдэг байhан юм.

Бюджедэй талаар ССР Союзай, союзна болон автономно республикануудай, ажалшадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй эрхэ мэдэлые үргэдхэхэ тухай 1961 ондо, мүн бусадшье жэлнүүдтэ тусхай хуулинууд баталагдан абтаа hааб даа. Жэшээнь, олзо доходоор хараалагдаhан түсэбөө үлүүлээд гү, али мүнгэ зөөри гаргашалха талаар алмалта хээд байбал, тэдэниие хүдөөгэй болон бусадшье бүхы нютагай Соведүүд өөрынгөө үзэмжөөр гаргашалха эрхэтэй гэгдэhэн байгаа юм. Манай Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет, ажалшадай депутадуудай городской, районно, аймагай, поселково болон сельскэ Соведүүд дурсагдаhан эрхэеэ ашаглажа, арадай ажахын түсэбөөр болон бюджедээр хараалагдаhанда орходоо 1961 оной турша дотор 4 миллион 100 мянган түхэриг үлүү гаргашалhан байгаа юм. Энэмнай имагтал нэмэлтэ олзоборилгын болон бюджедые үлүүлэн дүүргэhэнэй эсэстэ бэелүүлэгдээ. Олзоборилгын талаар үнгэрhэн жэлэй бюджедые үлүүлэн дүүргэhэнэй аша туhаар арадай ажахын түсэб болон бюджедhээ гадуур гансахан мүнөө жэлдэ 1 миллион 700 мянган түхэриг гаргашалагдаа. Тиихэдээ Баунтын, Түнхэнэй, Загарайн, Прибайкалиин нютагай Соведүүд болон Улаан-Үдын городской Совет илангаяа ехэ мүнгэ зөөри хэрэглэhэн. Энэнь гол түлэб гэр байрын коммунальна ажахын болон социально-культурна эмхи зургаануудай барилганuудта гаргашалагдаа.

Жэшээнь, «Прогресс» кинотеатр шэнэдхэн бодхоолгодо, пионерэй шэнэ лагерь, Хэжэнгын Культурын байшан барилгада, Байгал далайн эрьенүүдые бэхижүүлгэдэ ямар ехэ мүнгэн гараба гээшэб.

Арадай ажахын түсэбhөө болон бюджедhээ гадуур хараалагдаhан барилганууд хэрбээ мүнөө жэлдэ дүүргэгдээгүй hаа, хойто жэлдэ гүйсүүлэгдэхэ юм.

1965 ондо арадай гэгээрэлэй, соёл культурын, элүүрые хамгаалгын болон социальна хангалгын хүдэлмэрилэгшэдэй салин хүлhэндэ нэмэлтэ долоон миллион 300 мянган түхэриг түлэгдэхэ байна.

Ушар тиимэhээ мүнөө жэлhээ гадна, хойто жэлэй эхиндэшье мүнгэ зөөри гаргашалгын таарамжатай зохид байхын тула байгша оной бюджедые заатагүй дүүргэхэ, үлүүлэн дүүргэхэ ёhотойбди.

Гэбэшье бюджедтэ олзо оруулга ехэл түгшүүритэй болоод байна.

Байгша оной 10 hарын турша дотор абтаhан продукциин өөрынь үнэ сэн доошолуулха, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ талаар Эдеэ хоолой, эд бараануудай промышленностиин министерствын болон ажаhуудалай хэрэглэмжэ хангаха управлениин олохон предприятинууд түсэбөө дүүргээгүй, нормативhаа гадуур товаро-материальна хэрэгсэлнүүдэй үлэхэ ёhотой зүйлнүүдые үсөөрүүлхэ тушаа хэмжээ абаагүй. Тэрээнэй эсэстэ олзоборилгын түсэб дүүргэгдээгүй, бюджедтэшье орохо мүнгэн гүйсэд орожо шадаагүй.

Худалдаа наймаанай эмхинүүдэй ажал хүдэлмэриие эрид hайжаруулха тушаа министерствынхид шухала хэмжээ абаагүй. Тэрээнэй эсэстэ эд бараанай эрьесын болон олзоборилгын талаар 9 hарынгаа түсэбые нютагай худалдаа наймаанай эмхинүүд бэелүүлээгүй. Түсэбөөр хараалагдаагүй гаргашанууд, мүн ниитын зөөри үрихэ ябадалнууд үзэгдөө.

«Ростекстильторгын» бааза бюджедтэ орохо налогой ехэ мүнгэ оруулаагүй. Худалдаа наймаанай эмхи зургаанууд хэрэгтэй эд бараагаа баазаhаа саг болзор соогоо шэлэн абанагүй. Тиимэhээ үргэн хэрэгсэлэй эд бараанууд зарим нютагуудта дутамаг.

Тэрэшэлэн бюджедтэ орохо нөөсэлгын болон түлбэринүүдэй түсэб тон хангалтагүйгөөр дүүргэгдэнэ. Эндэ автомобильна харгы замуудые барилгын болон заhабарилгын управлени илангаяа ехэ үридэ оронхой. Тус эмхи хадаа технико-экономическа хүдэлмэриингөө түсэбые гүйсэд дүүргээгүй дээрэhээ шалтагаалжа, олзоборилгын талаар 9 hарынгаа түсэбые оройдоол 52 процентдэ хүргэhэн байна.

«Книготоргын» контоpo, Буряадай хладокомбинат, кинофикациин управлени, Хяагтын болон Яруунын үйлэдбэриин управлениин колхозууд болон бусад зарим ведомствэнүүд бюджедэй талаар абаhан уялгануудаа дүүргээгүй.

Зарим аймагай болон районно Соведүүдэй гүйсэдкомууд бюджедэй дүүргэлтэ тушаа анхаралаа hулаар хандуулна, түлбэриин журам хуули хазагайруулагшад болон бюджедэй урда абаhан уялгануудаа дүүргэдэггүй предприятинуудай болон эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдтэ эрилтэ дутамагаар табина.

Имагтал энээн дээрэhээ боложо, бюджедэй олзо доходые үнгэрhэн 10 hарын турша дотор Баргажанай, Зэдын, Хяагтын болон Захааминай аймагууд, Загарайн болон Прибайкалиин районууд болон Закаменск город тон хангалтагүйгөөр бэелүүлжэ байха юм. Үнгэрхэдөө Баргажанай аймагта бюджет олзо доходой талаар нёдондо жэлэйхидэ орходоо багаар гүйсүүлэгдээ.

Дурсагдаhан гүйсэдкомууд сельскэ болон поселково бюджедүүдэй ямараар дүүргэгдэжэ байhаниие хинан шалганагүй. Жэшээнь, Баргажанай аймагта сельскэ 10 Соведүүдhээ 8-ниинь бюджедэйнгээ олзо доходой талаар ехэ гээгдэлдэ оронхой.

Бюджедтэ түлбэри оруулха түсэбөө дүүргэхэ тушаа Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет байгша оной ноябриин 14-дэ тусхай тогтоол баталан абаhан юм. Тэрээнэй ашаар үндэhөөр предприяти болон ажахын эмхи бүхэн тон шиидхэхы хэмжээнүүдые эдэ үдэрнүүдтэ бэелүүлхэ, тиихэдээ бюджедээ бүхы эмхинүүдэй ямараар дүүргэжэ байhаниие Финансын министерство болон тэрээнэй нютагай органууд хёрхо наринаар шалгаха болоно.

Гадна ажалшадай депутадуудай аймагай, районно болон городской, поселково болон сельскэ Соведүүдэй гүйсэдкомууд олзоборилгын талаар бюджет бүхэниие дүүргүүлхын тула нэмэлтэ хэмжээнүүдые тон ойрын сагта бэелүүлхэ ушартай.

Тэрэшэлэн республикын финансова органууд хиналтаяа шангадхахын хажуугаар, бюджет амжалтатайгаар дүүргэхын тула нэмэлтэ арга боломжонуудые элсүүлхэ зэргэтэй.

Мүн бусадшье министерство, ведомство, предприяти, эмхи зургаан бүхэн бюджедэй талаар оршо, гаршынгаа ямар байhаниие дары саг соо хаража үзэхэ, яаралтайгаар тоосоонуудаа хэхэ, жэлэй дүүрэтэр бүхы түлбэринүүдээ түлэжэ дүүргэхэ ёhотой.

Бүгэдын зүгhөө иимэ анхарал оролдолгын гаргагдаад байбал, олзоборилгын талаар республикымнай бюджедэй амжалтатайгаар дүүргэгдэхэ, тэрээнэй аша туhаар республикын арадай ажахын болон социально-культурна хэрэглэмжэдэ нэмэлтэ мүнгэ зөөриин элбэг дэлбэгээр hомологдохо байhаниинь дамжаггүй.

А. ВЯЗИНСКИЙ,
БурАССР-эй финансын министрэй орлогшо.

* * *

СССР-эй зургаадахи зарлалай Верховно Соведэй V сессиин үглөөнэй заседани дээрэ «СССР-эй 1965 оной Гүрэнэй бюджет тухай, СССР-эй Гүрэнэй бюджедэй 1963 ондо гүйсэдхэгдэhэн тухай» СССР-эй финансын министр депутат **В. Ф. Гарбузов** элидхэл хэбэ.

* * *

Декабриин 9-нэй үдэшэ СССР-эй Верховно Соведэй депутадууд «СССР-эй арадай ажахые 1965 ондо хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб тухай» СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ депутат **А. Н. Косыгинай**, «СССР-эй 1965 оной гүрэнэй бюджет тухай», «СССР-эй гүрэнэй бюджедэй 1963 ондо гүйсэдхэгдэhэн тухай» СССР-эй финансын министр депутат **В. Ф. Гарбузовай** элидхэлнүүдые зүбшэн хэлсэжэ эхилээ.

Палатануудай заседанинууд тус тустаа болобо. **Союзай Соведтэ** депутат **И. С. Сенин** Бюджетнэ комиссиин нэмэлтэ элидхэл хээ. Тиигэhэнэйнь удаа депутадууд **И. П. Казанец** (Украйна), **Н. Г. Егорычев** (Москва), **Т. Я. Киселев** (Белорусси), **Г. И. Попов** (Ленинград) гэгшэдтэ үгэ үгтэбэ.

Национальностьнуудай Соведтэ депутат **М. А. Яснов** Бюджетнэ комиссиин нэмэлтэ элидхэл хээ. Депутат **О. И. Иващенко** Экономическа комиссиин нэмэлтэ элидхэл хэбэ. Тэрэшэлэн депутадууд **В. В. Мацкевич** (Казахай ССР), **В. И. Дрозденко** (Украина), **В. А. Тихомиров** (Узбегэй ССР) гэгшэд үгэ хэлэhэн байна.

(ТАСС).

* * *

«СССР-эй арадай ажахые 1965 ондо хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб тухай, СССР-эй 1965 оной гүрэнэй бюджет ба СССР-эй гүрэнэй бюджедэй 1963 ондо гүйсэдхэгдэhэн тухай асуудалнуудаар Национальностьнуудай Соведэй Бюджетнэ комиссиин түрүүлэгшэ депутат **М. А. Ясновой** нэмэлтэ элидхэлые Национальностьнуудай Соведэй депутадууд үдэшын заседани дээрэ соносоо.

СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб Советскэ Союзай Коммунис партиин Программаар табигдаhан зорилгонуудта хүсэд таарана гэжэ нүхэр Яснов хэлэбэ.

Эд бараа бүри ехээр үйлэдбэрилхэ, нөөсэ товарнуудые худалдаа наймаанай эрьесэдэ оруулжа, продукциин сорт үргэдхэжэ ба шанарыень hайжаруулжа, зарим зүйлэй товарнуудые гүйсэтэй болгохо арга боломжын бии байhаниинь Бюджетнэ комиссида түсэбэй проектын харагдаха үедэ элирээ. Иимэ хэмжээ абаhанай үндэhөөр бараанай эрьесын түсэб хангалга 158 миллион түхэригтэ дээшэлүүлэгдэхэ болоно. Тиимэhээ Бюджетнэ комиссиин нэмэлтэнүүдые хараада абалсан, СССР-эй арадай ажахые 1965 ондо хүгжөөхэ гүрэнэй түсэбые СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй табиhан ёhоор hайшааха гэhэн дурадхал оруулба.

СССР-эй гүрэнэй бюджедэй олзо оршые 129,6 миллион түхэригөөр нэмээхэ, тиихэтээ хамта гаргашыень 129,6 миллион түхэригөөр ехэ болгохо гэжэ Бюджетнэ комисси дурадхаба. Эдэ заhабаринуудые хараада абалсан, СССР-эй 1965 оной гүрэнэй бюджедые баталха гэhэн дурадхал оруулаа.

Национальностьнуудай Соведэй Экономическа комиссиин түрүүлэгшэ депутат **О. И. Иващенко** өөрынгөө нэмэлтэ элидхэл хэхэдээ, СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб ба СССР-эй 1965 оной гүрэнэй бюджет баталхые манай комисси дурадхана. Энэ түсэб ба бюджет үйлэдбэриин саашадаа хүгжөөгдэхэ, союзна республикануудтахи арадуудай байдалые бүри баян дэлгэр, болбосоронгы болгохо зорилгонуудта харюусана гэбэ.

Арадай ажахые ерэхэ жэлдэ хүгжөөхэ түсэбэй зарим бүлэгүүд тушаа хэдэ хэдэн ажаглалтанууд ба дурадхалнууд комиссиин нэмэлтэ элидхэл соо оруулагдаhан байна.

Хүнгэн промышленностиие хүгжөөхын тула 1965 ондо хэгдэхэ капитальна hомололгын хэмжээе 24,7 миллион түхэригөөр нэмээхэ гэжэ Экономическа комисси дурадхаба.

Национальностьнуудай Соведэй заседани дээрэ депутадууд **В. В. Мацкевич**—Целиннэ хизаарай (Казахай ССР) ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ, **В. И. Дрозденко**—Украинын КП-гэй Киевскэ обкомой нэгэдэхи секретарь, **Б. А. Тихомиров**—экскаваторай ахалагша машинист (Узбегэй ССР) гэгшэд үгэ хэлэхэдээ, СССР-эй Верховно Соведэй үзэмжэдэ табигдаhан арадай ажахые хүгжөөхэ түсэбэй, 1965 оной гүрэнэй бюджедэй проектнүүд совет арадай үндэhэн эрилтэдэ, манай орон доторхи коммунис байгуулалтын шэнэ зорилгонуудта бүрин харюусана гэжэ онсолон тэмдэглээ. Тиигээд Верховно Соведэй комиссинуудай оруулhан заhабаринуудтайгаар эдэ проектнүүдые баталха гэhэн дурадхалнуудые дэмжэбэд.

* * *

Союзай Соведэй үдэшын заседани дээрэ Союзай Соведэй Бюджетнэ комиссиин түрүүлэгшэ **И. С. Сениндэ** нэмэлтэ элидхэл хэхын тула үгэ үгтөө. Долоон жэлэй түсэбые бодото дээрэнь бэелүүлхын тула совет арадай бүтээhэн зохёон байгуулхы ехэ хүдэлмэриин даб дээрэхи дүнгүүд арадай ажахын тодорхойлогдоhон түсэбэй, 1965 оной гүрэнэй бюджедэй проектнүүд дотор харуулагдаhан байна. Хүдөө ажахын продукциин ургалтын эршэ алхасынь дутамаг байhанhаа уламжалан тохёолдоhон орёо бэрхэтэйшэг оршон байдалда ажалшадай байдалые бүхы талаарнь улам hайжаруулгада түсэбэй проект дотор онсо анхарал хандуулагданхай байна гэжэ тэмдэглэхые Бюджетнэ комисси шухалада тоолоно. 1963 оной декабрьда Верховно Соведэй III сессиин hайшааhанай ёhоор, гэр байра барилгые 6 миллион дүрбэлжэн метрээр нэмэжэ үргэдхэхын арга боломжо капитальна хүдэлмэриин түсэбэй тододхогдоhон бүлэгүүд дотор олдоhон байна гэжэ депутат И. С. Сенин хэлэбэ. Арадай ажахын түсэбэй ба бюджедэй проектнүүдые ниитэ союзна зургаануудай, союзна республикануудай түлөөлэгшэнэрэй хабаадалгатайгаар хаража үзэhэнэй үндэhөөр, зарим тухэлэй промышленна продукци, тусхайлан хэлэбэл, пумаажан бүд, рафинад саахар, сай гэхэ мэтые нэмэжэ үйлэдбэрилэн гаргаха арга боломжо элирүүлэгдэбэ гэжэ мэдээсээ. Энэ нэмэлтэ олзо доходоо хото городуудые, районуудай центрнүүдые, хүдэлмэришэнэй тосхонуудые болбосон болголгые мүнгөөр хангалгада, хүн зоной ажаhуудал улам hайжаруулха хэмжээ ябуулгануудта, социально-культурна эмхи зургаануудай, хүдөөгэй соведүүдэй элдэб инвентаряа заhуулха, худалдан абаха хэрэгтэнь зорюулхые Бюджетнэ комисси дурадхана гэбэ.

Украинын ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ, депутат **И. П. Казанец** түрүүлэн үгэ хэлээ.

Украинада долоон жэлэй турша соо продукци бүтээн гаргалгые 77 процентээр нэмээхэ даабариин орондо 80 процентээр дээшэлүүлхэнь гэжэ бүри мүнөө хэлэжэ шададгаха байна. Үйлэдбэриин хүсэ хаhа саг соонь ашаглалгада оруулхын тула шухала бүхы хэмжээнүүд республика доторнай абтаха байха. Гэхэ зуура, олохон асуудалнуудые шиидхэлгэ түсэблэдэг зургаануудай, гүрэнэй комитедүүдэй, бусад союзна эмхинүүдэй хүдэлмэриhөө дулдыдаха болоно гэжэ нүхэр Казанец тэмдэглэбэ. Ерэхэ жэлдэ бэлэн болгогдохо барилганuудые шухала түхеэрэлгээр хаhа саг соонь хангалга ехэ удха шанартай. Союзай Госплан ба ВСНХ барилганuудые дүүргэхэ болзор тодорхойлон хараалхаhаа гадна, тэдэ барилганuудта хэрэгтэй түхеэрэлгэ бүтээхэ захилнуудые хэхэ асуудал шиидхэхэнь шухала байна гэбэ.

КПСС-эй Московско городской комитедэй нэгэдэхи секретарь, депутат **Н. Г. Егорычев** (Москва) үгэ хэлэхэ зуураа, арадай ажахын түсэб ба СССР-эй 1965 оной гүрэнэй бюджет оронойнгоо экономикые саашадань хүгжөөн дэбжээхэ, арад зоной байдал улам hайжаруулха хэрэгтэ зорюулагдана, тиимэhээ Верховно Соведэй hайшааханъ лабтай гэбэ.

Москвагайхид долоон жэлэйнгээ түсэб дүүргэхын түлөө тэмсэнэ гэжэ хэлэхэтээ хамта, продукциин шанар hайжаруулха асуудалнуудта онсо анхарал хандуулба.

Москвада гэр байра барилтын жэлэй түсэб үлүүлэн дүүргэгдэхэ байха. Тиигэбэшье hүүлэй үедэ иимэ барилгада зорюулагдадаг мүнгэнэй хэмжээн хороhон байна гэжэ нүхэр Егорычев тэмдэглэбэ. Тиимэhээ энэ тохёолдоhон дутуу дундые 1965 ондо заhаха гэhэн парти, правительствын шиидхэбэриие бидэнэр, депутадууд, ехэтэ hайшаанабди гэбэ.

Депутат **Т. Я. Киселев**, Белоруссиин ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ үгэ хэлэхэдээ республикынгаа амжалтанууд тухай дурдаад, үйлэдбэриин ба капитальна hомололгын экономическа ашаг үрые дээшэлүүлхын тула саашадаа ехэ юумэ хэгдэхэ зэргэтэй байна гэжэ тэмдэглэбэ.

Тиихэтээ хамта, тон шухала асуудалнуудые шиидхэлгэдэ—республикын арадай ажахые, хүн зониие түлишөөр хангалгада анхарал хандуулаа.

КПСС-эй Ленинградска горкомой нэгэдэхи секретарь, депутат **Г. И. Попов** трибунада гараад, Ленинградай промышленностиие хүгжөөлгын асуудалнуудта тогтожо хэлээ.

Депутат **Г. И. Попов** совнархозуудай эмхидэл яhала hайн, мүнөө сагай эрилтэнүүдтэ харюусадаг байhанаа харуулаа гэжэ тэмдэглээд, эдээндэ ехэ эрхэ, түлөөлэлгэ олгохо дурадхал оруулба.

* * *

СССР-эй Верховно Соведэй сесси декабриин 10-да болжо үргэлжэлээ.

(ТАСС).

БУРЯАД ҮНЭН
3-дахи нюур.
1964 оной декабриин 11.

МАРТАГДАХАГҮЙЛ ДУРАСХААЛЫНЬ

Баргажанай үйлэдбэриин управлениин Баян-Гол нютагта мүнөө Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз оршодог. Энэ колхоз республика соогоо томо ажахынуудай нэгэн юм. Теэд энэ колхоз хэзээ, ямар сагта бии болгогдоһон байтааб? Нэн түрүүн хэн энэ колхоз бии болголсоо юм?

...Үшөө 1899 оной декабриин 4-нэй үдэр таряашан Бадмаев Сангади гэгшын бүлэдэ Буда гэжэ хүбүүн түрэһэн байгаа. 1926 оной августын 20-ной үдэр Буда Сангадинай хүтэлбэри доро Баян-Голой хүн зоной хамтын суглаан боложо, «Арбижал» гэһэн хүдөө ажахын коммуна бии болгогдоо һэн. Тиихэдэ энэ коммунын гэшүүн боложо миил 16 хүн, эгээ эдэбхитэйшүүлынь эндэ оролсоһон байгаа. 1929 ондо, үшөө 3 жэл болоод байхада, баһа нимэрхүү 3 коммуна «Арбижал» коммунатай нэгэдэһэн юм. Коммунын бүхы хүнүүдэй тоо тиихэдэ 628 болоһон байгаа. Эдэ бүхы хүшэр хүндэ сагта, аяар холын Баргажан нютагай Баян-Голдо коммуна, колхоз бии болгохын түлөө ами бэеэ хайрлангүй ажаллаһан, нюдарган баяшуултай тэмсэһэн, энэ мүнөө байдаг баян колхозой эхи табигша Сангадин Буда Бадмаевич болоно. Тэрэ үшөө 1934 ондо үбшэндэ нэрбэгдэжэ, наһа бараһан. Тиигэбэшье баянголойхид өөрынгөө нютагай хүбүүн, хамтын ажабайдалай түлөө тэмсэгшэ, партиин үнэн сэхэ хүбүүн ябаһан Сангадинай нэрые мартадаггүй.

Һаяхан нютагтаа түрүүшын колхоз бии болгоһон Сангадин Буда Бадмаевичай түрэһэн үдэртэнь зорюулан, колхозой конторын урда хүшөө табигдажа, митинг үнгэргэбэ.

Митинг дээрэ үгэ хэлэһэн колхозой түрүүлэгшэ Л. Б. Раднаев, Баргажанай хүдөөгэй парткомой секретарь В. Б. Базаров, ВЛКСМ-эй райкомой гэшүүн, колхозой үүлтэртэ фермын һаалишан Сэндэма Раднаева болон бусад нютагтаа түрүүшын колхоз эмхидхэһэн нүхэрэйнгөө ажабайдал, ажал ябуулга тухай суглараг-шадта хөөрэжэ үгөө.

Баян-Голой һургуулиин һурагшад, нютагай ажалшад хүшөөгэй дэргэдэ баглаа сэсэгүүдые табиһан, клубтаа сугларжа, аха наһанай — Буда Сангадинтай суг ажаллаһан хүнүүдэй хөөрөө шагнаһан байна.

С. ОЧИРОВ.

ШАТАР ТҮРҮҮ ҺУУРИИН ТҮЛӨӨ

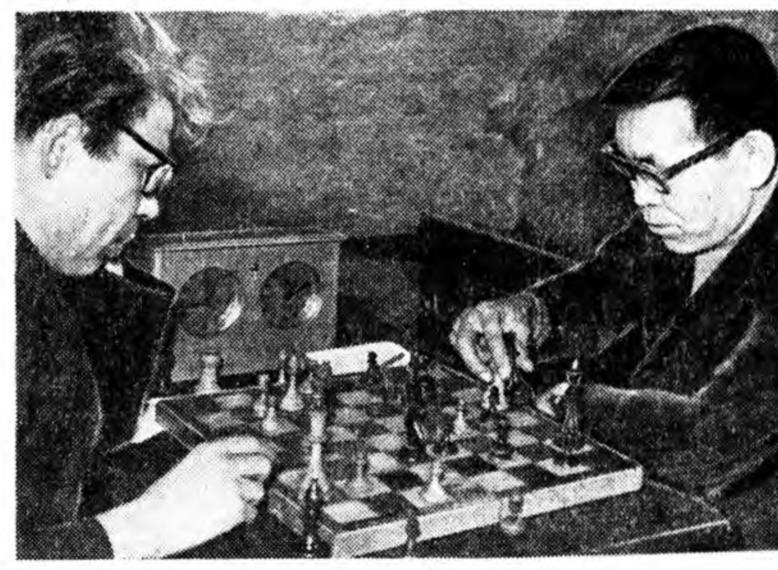

Улаан-Үдэ городой бэрхэ шатаршадай дунда өөр хоорондын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн эхилбэ. Мүрысөөндэ городой 30-аад шатаршад хабаадана. Тэдэнэрэй дунда үнинэй шатаршад Е. Степанов, А. Игумнов, дүршэлтэй бэрхэшүүл — А. Ушаков, Н. Тоглоев, Ф. Межов, В. Черноскутов, В. Ильин, А. Казьмин, П. Бурлов, Н. Бурлов, Л. Яблошевский, городой чемпион, мастерта кандидат Владимир Власов, Ригэ городһоо ерэһэн нэгэдэхи разрядтай Александр Шрустер, залуу шатаршад Енин, Максимов, Филиппов, Байнов, Курочкин, Доржиев, Манщеев, эхэнэр шатаршад Л. Гармаева, Э. Улымжиева гэгшэд хабаадалсана. Мүрысөөнэй түрүүшын үдэр Л. Гармаева Власовта, Улымжиева Голубевто шүүгдэшөө. Тоглоев Енининие, Шаранов Филипповые, Ушаков Ильининие, П. Бурлов Шанхоевые, Мотовилов Казьмининие, Метанов Манщеевые шүүһэн, Белоконь Мондоев хоёрой наадан тэнсэлгээр дүүрэһэн байна.

Шатаршад Яблошевский — Максимов, Н. Бурлов—Шрустер, Курочкин—Доржиев гэгшэдэй наадан хойшолуулагданхай.

А. МИХАЙЛОВ.

* * *

Улаан-Үдэ городой шатаршадай өөһэд хоорондын түрүү һуури эзэлхын түлөө наадана хоёрдохи уулзалга боложо, һонирхолтой тулалдаанууд болоо. Студент Шарынов мастерта кандидат Власовтай анха түрүүшынхеэ уулзахадаа, шангахан добтолгодо орожо, удангүй шүүгдээ. Хүдэлмэришэн Тоглоев Голубевые түргэхэнөөр илаба.

Яблошевский бодохо сагайнгаа барагдаһан дээрэһээ Игумновта шүүгдэбэ. Байнов ябадалаа бодохо сагайнгаа хүрөөгүй байһанда эдүүсэд гээд алдуу гаргажа, Н. Бурловһаа мат абаа. П. Бурлов шадамар бэрхээр наадажа, Мотовиловые жагсаангүй шүүгээ.

Черноскутов — Ушаков, Метанов — Белоконь, Филиппов—Межов гэгшэдэй уулзалга тэнсэлгээр дүүрээ.

Улымжиева һурагша Доржиевада, Манщеев—Казьминда, Золотерев Назимовта партинуудаа алдаа.

Гурбадахи уулзалга эрид шанга тулалдаагаар үргэлжэлүүлэгдэһэн байна. Городой чемпион Власов хараар наадабашье, Н. Бурловые наадаяа зогсоохые баадхаба. Түмэр замшан П. Бурлов Назимовые илаа.

Наадагдаһан бусад партинуудта Ушаков—Курочкининие, Голубев — Ткачевые, Яблошевский — Шарыновые, Белоконь—Черноскутовые, Мотовилов—Ильининие, Казьмин—Мамиловые, Воротников—Енининие, Межов—Максимовые, Филиппов—Мондоевые шүүбэд.

Наадагдаһан гурбан уулзалгын һүүлээр мастерта кандидат Власов, нэгэдэхи разрядай шатаршан Н. Бурлов гэгшэд 3—3 очкотой болоод, түрүү зэргэдэ ябана. Ушаков, Тоглоев, Метанов тус бүридөө 2,5 очкотой.

А. ИГУМНОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа) мүрысөөндэ түрүүлжэ ябаһан Петр Бурлов Мотовиловтай наадана.

Л. Гармаевагай фото.

НАЙМААЛАГШАДАЙ БЭЛЭГ

Улаан-Үдэ городой эдеэ хоол наймаалдаг № 61 магазин Конституциин һайндэрэй хүндэлэлдэ ажал хүдэлмэреэ эрхим һайнаар эмхидхэжэ, ноябрь һарынгаа түсэб 3800 түхэригөөр улуулэн гүйсэдхэжэ, наймаа гүйлгээ 5 процентээр дээшэлүүлээ. Магазинай коллектив ажалша арад зоной эдеэ хоолой хэрэглэмжые жэшээтэ һайнаар хангаха гэһэн зорилгоёо нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхын түлөө шармайн оролдоно.

Д. КОЛМАКОВ.

КАБАНСКЫН АЙМАГТА

УЛАЙХА, САЙХАГҮЙЛ

Жэлэй дүүрэтэр ехэ һү һаажа абахые оролдоһон һаалишад соогһоо Оймороой совхозойхид управлени дотороо түрүү һуури эзэлжэ ябана. Эдэнэр гүрэндэ тушаагдаха ёһотой 15500 мянган центнер һүнэй түсэбые эдэ үдэрнүүдтэ дүүргэжэ байна. Совхозой һаалишад соогһоо Хударын һүнэй фермынхид түрүү һуурида гаранхай. Эдэнэр гүрэндэ һү тушааха жэлэйнгээ түсэбые аяар хоёр һараар уридшалан дүүргээ.

ДЕПУТАДАЙ ХҮДЭЛДЭГ ФЕРМЭДЭ

Оймороой совхозой Корсаковай һү һаалиин фермэдэ Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат Мария Алексеевна Уладаева һаалишанаар ажаллажа байдаг. Мүнөө энэ һаалишамнай һү һааха жэлэйнгээ түсэб үни хада дүүргэнхэй.

А. ХАЛТУЕВ.

ОЮУН БЭЛИГТЭНЭЙ АМЖАЛТА

Дуу хүгжэм ханхинаһан, хатар наадаанай хүүеһэн хэдэн үдэрнүүд Нарһатада үнгэрбэ. Яруунын аймагай уран һайханай коллективүүдэй оюун бэлигэй харалган боложо дүүрээ. Энээнэй зорилго нимэ: арадай оюун бэлигые тодоруулха, тэрэнние улам хүмжөөхэ, бүхэроссиин харалгада бэлэдхэхэ гэһэн юм.

Уран һайханай олон коллективүүд энэ харалганда хабаадаа. Аймагай, мүн Гүндын Соёлой байшангууд, «Дружба» колхозой клуб элдэб янзын программатай, олон хүнүүдтэй ерээ. Яруунын совхозой партийна, профсоюзна комитедүүд уран һайханай һайн коллектив байгуулхын тулада ехэ оролдолго гаргаа, гаргажашье байдаг. Олон малшад, механизаторнууд уран һайханай кружогуудта хабаададаг гуримтай. Совхозһоо 2-дохи отделенидэ олон хүнһөө бүридэһэн коллектив бии юм. Зарим зарим дуу хатарнууд ехэ һайнаар бэлдэгдэһэн байжа, хүн зондо һайшаагдаба. «Хүршымнай басаган», «Татар арадай хатар» гэхэ мэтэнүүд эдээнэй тоодо ороно. Эдээнние 2-дохи отделениин оюун бэлигтэн гүйсэдхэһэн.

«Дружба» колхозой клубай коллектив һониин программа харуулаа. Энэ колхозой һаалишад, малшад, трактористнууд, жолоошод, гэрэй эзэн эхэнэрнүүд ендэр дээрэһээ хонгёо хоолойгоо татаба, хатар танец харуулба. Һониин номернуудые харуулһан уран һайханай коллективүүдые тоолохо болоо һаа олон. Жюриин хаража үзэһэнэй ёһоор, Соёлой байшангуудай дунда гүндынхид шалгаржа, шанда хүртөө. Хүдөөгэй клубуудай дунда «Дружба» колхозой клуб 1-дэхи һуури, Тэлэмбын клуб 2-дохи һуури эзэлбэ. Энэ харалганда хабаадаһан олон хүнүүд шалгаржа, грамота, бэлэгүүдээр шагнагдаба. 50 хүн республикын харалганда хабаадаха эрхэ олоод, бэлдэжэ захалаа.

Е. ЗОЛОТОЕВ.

ФРАНЦИИН АЖАЛШАД ТЭМСЭНЭ

1965—1970 онуудай милитарис «хуули—программые» правительство зохёоһон юм. Энэ хуулиинь Франциин Национальна суглаан декабриин 3-най һүни баталан абаа. Хуулиин проектын түлөө 278 депутат дуугаа үгөө, 178 депутат арсажа дуугаа үгэһэн байха юм. Декабриин 2-ой үдэшэ ажалай палатын байшангай үмэнэ гүрэнэй зургаануудай алба хаагшадай, гүрэнэй мэдэлдэ байдаг промышленностиин һалбаринуудай хүдэлмэришэдэй угаа ехэ манифистаци болоо. Тэрээндэ 25 мянган хүн хабаадаһан байна. Парижай районой профсоюзуудай үүсхэлээр энэ манифистаци эмхидхэгдэһэн байгаа бшуу.

Ажалай палатын байшангай оршодог Республикын талмай тээшэ энэ үдэшэ ошохонь тон бэрхэтэй байгаа. Дүтэ шадарайнь үйлсэнүүдтэ полициинхидэй харуул табигданхай байгаа.

Элдэб олон янзын ажалай хүнүүд манифистацида хабаадаа. «Манай 40 часай недели!», «Господин министр, үри шэриеэ түлэгты!», «Нэгэдэл мандаха болтогой!» гэһэн уряатай транспарантнуудые тэдэнэр барижа ябаа. Түмэр замшад, метрогой контролёрнууд, электригүүд, газопроводчигууд, почто болон телеграфай хүдэлмэрилэгшэд, банкнуудай алба хаагшад тэдэнэй дунда бии. Нилээд олониинь хүдэлмэриһөө сэхэ эндэ ерэһэн байгаа. «Нэгэдэл, нэгэдэл!» гэһэн үгэнүүд минута бүхэндэ сууряатан дуулдадаг, 1963 оной шахтёрнуудай забастовкоһоо хойшо хүдэлмэришэдэй гимн болоһон шахуу «Де су, де су» гэһэн дуунай аялган зэдэлдэг байгаа.

Уршагта «тогтууритай бололгын түсэб» зохёохо, «сохилтын хүсэнүүд» гэдэгые байгуулха зорилгоор правительство ажалшадай шухала эрилтэнүүдые хангахаһаа арсаһан байха юм. Правительствын энэ арадта харша политикые буруушаалгын тэмдэг болгон энэ митинг зарлагдаа. Правительство хадаа 1965—1970 онуудта сэрэгэй гаргашада 55 миллиард франк гаргашалха аргатай гэжэ тоолодог байбашье, шахтёрнуудай салин хүлһэ дээшэлүүлхэһээ арсадаг юм.

Республикын талмай дээрэхи манифестациһаа гадна, Франциин бусад городуудта: Монпелье, Реймс, Лилль, Брехт, Гренобль, Нант, Нанси, Марсель, Бордо городуудта энэ үдэшэ буруушаалгын митингнүүд, демонстрацинууд болон суглаанууд болоо. Энэ хадаа өөһэдынгөө шухала аша туһые хангуулхын түлөө ажалшадай хэжэ ороһон үбэлэй үргэн кампаниин эхин болоно гэхээр. Энэ кампаниин удаадахи шатань гэхэдэ, гүрэнэй мэдэлдэ ороһон промышленностиин һалбаринуудай, ниитын албан газарнуудай хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай 24 часай забастовко декабриин 11-дэ болохо юм.

Ажалшадай мүнөөнэй хүдэлөөнэй һайн шэнжэ тэмдэгынь гэхэдэ, бүхы профсоюзна нэгэдэлнүүдэй нягта жагсаал улам бэхижэнэ. Энэ жагсаалай бэхижэжэ байһыень ажалай палатын байшангай дэргэдэ болоһон митинг эли тодоор харуулаа.

Атомна зэбсэг зэбсэглэлтэйгээр түхеэрхэ милитарис программа зохёоһон правительство хадаа Национальна суглаанда олонхиинь дуу абажа шададаг, зүгөөр хүдэлмэришэдэй митингнүүд дээрэ олонхидой зүгһөө дэмжэгдэхэгүйһөө гадна, үсөөнхидэйшье зүгһөө талархалда хүртэдэггүй. Профсоюзна ударидагшадай нэгэн митинг дээрэ үгэ хэлэхэдээ, Франциин үйлсэнүүд ажалшадта хамаатай, үйлсын болон Бурбонско ордоной хоорондохи зай забһар үдэр ерэхэ тудам ехэ боложо, Табадахи республикын социальна, ниитын, политическэ ажабайдалые гүн ехээр можо болгон хубааруулна гэжэ мэдүүлээ.

Г. ДАДЬЯНЦ,
АПН-эй корр.

Париж.

БУРЯАД ҮНЭН 1965 ондо

МАНАЙ УНШАГШАДТА

Хүндэтэ нүхэд, уншагшад! 1964 оной һүүлшын үдэрнүүд ябажа байна. Ушар имэһээ, «Буряад үнэн», «Правда Бурятии» газетэнүүдэй нэгэдэмэл редакци ажалайнгаа 1965 оной түсэбые үшөө дахин нарин нягтаар шалган хаража, хабсаргажа байна. Энэ шухала хэрэгтэ манай штатнабэшэ корреспондентнүүдэй, бүхы уншагшадай һанамжа, зүбшөөл маанадта ехэхэн туһа хүргэхэ аабза гэжэ һанагдана.

Манай оло мянган уншагшадай туһаламжаар «Буряад үнэн», «Правда Бурятии» газетэнүүдээ ерэхэ жэлдэ удха шанарай, уран найруулгын талаар улам һайн, уншама һонирхолтой болгохо зорилготойбди.

1965 ондо «Буряад үнэн», «Правда Бурятии» газетэнүүднай урдынхидаал адли промышленностиин, хүдөө ажахын үйлэдбэриин, эрдэм наукын һүүлшын туйлалта, үйлэдбэриин шанарай түлөө тэмсэл, соёл гэгээрэлэй болон мүнөөдэрэй ажабайдалай бусад шухала асуудалнуудта онсо анхаралаа хандуулжа байха. Тиихэдэ ажал хүдэлмэри дээрэ ямар шэнэ онол арга бии болобоб, хаана, али нютагта ажаһуудалай һайн һайхан ёһо заншал бии болоһон тухай дэлгэрэнгыгээр бэшэжэ байхабди. Партийна организацинуудай ажал хүдэлмэри тухай бэшэһэн материалнууд саг үргэлжэ тунхаглагдаха. Эндэ мүн ажалшадые коммунис үзэл бодолоор хүмүүжүүлхэ, хүнүүдэй ухаан мэдэрэл болон абари зангай хуушанай үлэгдэлнүүдые усадхаха, коммунизмын үедэ ажаһууха, ажалда дуратай, эдэбхитэй, гүнзэгы мэдэрэлтэй тэмсэлшэдые хүмүүжүүлхэ болон бусад асуудалнууд анхарагдаха юм.

Энэ шухала хараа шугамаа бодото дээрэнь бэелүүлхын тула 1965 ондо «Буряад үнэн» газетэ «Партийна ударидагшын трибуна», «Һургуулиин ажабайдал», «Ажал—хүнэй шэмэг», «Нэрээ хухаранхаар—яһаа хухара», «Эрхые һуранхаар—бэрхые һура», «Интенсификациин замаар» болон бусад иимэшүү гаршагуудые бии болгожо, эндэ уншама һонирхолтой, удхэ түгэлдэр материалнуудые саг үргэлжэ тунхаглажа байха юм.

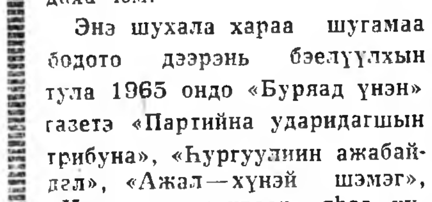

Суббото бүхэндэ тунхаглагдадаг «Шэхэнэй шэмэг, нюдэнэй хужар» гэдэг хуудаһанда коммунис ёһо заншалай, коммунис моралиин асуудалнуудаар материалнууд толилогдохо. Мүн гэр байрын талаар, сүлөөтэй сагаа хайшан гэжэ үнгэргэхэ тухай зүйтэй бэшэгүүд эндэмнай тунхаглагдажа байха. Урдынхидаал адли уншагшадайнгаа эльгээһэн һонирхолтой зүйлнүүдые тус хуудаһанайнгаа суглуулбарида хэрэглэжэ байхабди.

Амаралтын үдэрнүүдтэ «Буряад үнэн» газетэмнай манай ороной болон бүхэдэлхэйн эрдэм наукын, техникын асари ехэ илалтада зорюулжа, «Үндэрые туйлаһан үйлэ хэрэг» гэһэн тусхай хуудаһа хэблэжэ байха. Мүн эндэ «Литература, искусствын хуудаһан» гэһэн гаршаг доро уран зохёолшод болон зураашадай бүтээлнүүд, уран һиилээшэдэй хэһэн хүдэлмэри, уран һайханай бүлгэмүүд болон соёл гэгээрэлэй бусад зургаануудай ажал хүдэлмэри, тэдэнэй саашанхи хараа түсэбүүд тухай материалнууд толилогдожо байха. Нютагайнгаа композиторнуудай шэнэ зохёол, хүгжэм дуунуудай удхые уншагшадтайгаа танилсуулхабди.

Хүдөө нютагайхидта зорюулжа, «Хүдөөгэй ажабайдал» гэһэн гаршаг доро һуурин тосхонуудай мүнөөдэрэй ажабайдал тухай, малшад, механизаторнууд, таряашадай хүсэл эрмэлзэл, гэр бүлын байдалые харуулһан тусхай хуудаһан хэблэгдэжэ байхаар хараалагдана.

Хүдөө ажахые интенсификациин замаар хүгжөөхэ асуудалда зорюулһан шухала материалнуудые саг үргэлжэ гаргажа байхын тула «Колос» гэжэ экономическа клуб редакцимнай эмхидхэбэ. Энээнэй ажал хүдэлмэридэ мэдээжэ болоһон эрдэмтэд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд, түрүү колхознигууд, совхозой хүдэлмэришэд хабаадаха юм.

1965 ондо эрдэм наукын докторнууд, кандидадууд, инженернүүд, экономистнууд, уран зохёолшод, партийна хүдэлмэрилэгшэд, ниитын ажал ябуулагшадай бэшэһэн материалнууд манай газетын хуудаһанда толилогдожо байха. Тэдэнэй олонхинь манай саг үргэлжын шэнжэлэгшэд, тайлбарилагшад байха юм.

Урдынхидаал адли газетымнай хуудаһануудта республика болон орон доторнай боложо байһан һонирхолтой мэдээсэлнүүд, уласхоорондын байдал

харуулһан материалнуудые уншахат.

Уншагшадтайгаа саашадаашье бата бэхи барисаатай байхын тула үшөө хэдэн нютаг, аймагуудаар уулзалгын таһагуудые эмхидхэхээр нэгэдэмэл редакцимнай хараална. Шухала барилганууд, предприятинууд, мүн зарим аймагуудта хүдөө бэшэгшэдэй постнууд, штатнабэшэ таһагууд кэмэжэ эмхидхэгдэхэнь.

Манай редакци иимэ түсэб хараалхадаа, удха түгэлдэр материалнуудые бэшэлгэдэ, уран зохёолой хуудаһанай суглуулбарида, һонирхолтой мэдээсэлнүүдэй тунхаглалгада уншагшадайнгаа туһаламжада найдана. Нэгэдэмэл редакцимнай дээрэ дурсагдаһан түсэб хараагаа уншагшадайнгаа үмэнэ табихадаа, саашадаа газетээ хайшан гэжэ бүри һонирхолтой болгохоб гэһэн дурадхалнуудые, өөһэдынгөө һанамжануудые эльгээхэ бэзэт гэжэ та бүгэдэндэ найданабди.

Газетымнай хуудаһанда саашадаа һонирхолтой ямар материалнуудые уншаха һанаатайбта, ажал үйлэдбэриин болон ажаһуудалай талаар зүйтэй юу уншаха хүсэлэнтэйбта? «Шэхэнэй шэмэг, нюдэнэй хужар», «Хүдөөгэй ажабайдал», «Уран зохёолой хуудаһан» болон бусад

тусхай хуудаһануудые уншасатай һониин болгохын тула удха шанарайнгаа, зурагайнгаа талаар ямар болгобол, таатай зохид гэжэ һананат?

1964 ондо хэблэгдэһэн ямар материал эгээн һонирхолтой байбаб? Али талаараа илангаяа һайн байгааб? Газетымнай амжалтань юун гэжэ бодонот, үшөө ямар дутуу дунданууд бии байһаар гэжэ һананат? Эдэ асуудалнуудта эльгээһэн харюунуудтнай, шүүмжэлһэн бэшэгүүдтнай манай журналистнуудай ажал хүдэлмэридэ ехэхэн туһаламжа үзүүлхэ.

Танай бэшэгүүдые хүлеэнэбди. Танай хүсэлэл, һанамжые саашанхи ажал хүдэлмэридөө хэрэглэхэ гэжэ оролдохобди.

«Буряад үнэн», «Правда Бурятии» газетэнүүдые дахинаа захиха бэзэт гэжэ, хэрбээ манай газетэ абадаггүй байгаа һаа, шэнээр захил хэжэ, эдэбхитэй уншагшамнай болохо бэзэт гэжэ найданабди.

«Буряад үнэн», «Правда Бурятии» газетэнүүдые «Союзпечатиин» бүхы отделенинүүдтэ, почтальонуудта захижа болохо гэжэ үшөө дахин һануулнабди. 1965 ондо абаха манай газетэнүүдые декабриин 25 болотор захижа болохо.

СКЮ-гэй VIII съезд

БЕЛГРАД. (ТАСС). СКЮ-гэй VIII съездын делегадуудые эндэ ерээд байһан КПСС-эй делегациин хүтэлбэрилэгшэ, КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүндэ кандидат, секретарь П. Н. Демичев амаршалаа.

Съездын делегадуудта, Коммунистнуудай союзай бүхы гэшүүдтэ, Югославиин ажалшадта П. Н. Демичев КПСС-эй ЦК-гай, партиин бүхы гэшүүдэй болон совет арадай зүгһөө халуун амаршалга хүргөө, социализмын илан мандахын түлөө тэмсэлдэ шэнэ амжалтануудые туйлахыень тэдэндэ хүсөө.

Социалис байгуулалтада Югославиин ажалда дуратай, оюун бэлигтэ арадай туйлаһан амжалтануудаар совет хүнүүд үнэн зүрхэнһөө баясадаг гээд П. Н. Демичев мэдүүлээ. Бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал бэхижүүлхын түлөө, али бүхы түхэлэй колониализм болон шэнэ ёһоной колониализм зайсуулхын түлөө тэмсэлдэ Югославиин дүүргэдэг үүргые тэрэ онсолон тэмдэглээ.

Совет болон югослав арадууд социализм, коммунизм байгуулха нэгэн адли уг зорилготой гээд П. Н. Демичев мэдүүлээ. Экономикын, наука болон соёл культурын талаар советско-югославска харилсаа холбооной бэхижэн хүгжэжэ байһан тухай тэрэ саашань хэлээ.

СКЮ-гэй VIII съездэ КПСС-эй ЦК-гай эльгээһэн амаршалгые П. Н. Демичевэй уншахада, нэрьемэ альга ташалган болоо.

Удаань СКЮ-гэй ЦК-да бэлэгые —«Замбуулиин тээшэ» гэһэн советскэ мэдээжэ скульптор Г. Постниковой композицийе КПСС-эй ЦК-гай даалгабаряар П. Н. Демичев дамжуулан үгөө. Зал соо дахяад шанга альга ташалган болоо.

ВСМ-эй президиумэй заседани хаагдаба

БЕРЛИН, декабриин 9. (ТАСС). Бүхэдэлхэйн Эб найрамдалай Соведэй президиумэй заседани мүнөөдэр эндэ хүдэлмэреэ дүүргээ.

ВСМ-эй президиум хэдэ хэдэн документнүүдые баталан абаа.

Эб найрамдалай бүхэдэлхэйн конгрессые Хельсинкидэ 1965 оной июлиин 10—17-до зарлаха гэһэн шиидхэбэри баталан абтаа.

ООН-ой Генеральна Ассамблейн сесси

НЬЮ-ЙОРК, декабриин 9. ТАСС-ай корреспондентнүүд С. Лосев, Г. Шишкин иигэжэ дамжуулна: НАТО-гой олон талын хабаадалгатай ядерна хүсэнүүдые байгуулгые түргэдхэхэ оролдолгын Вашингтондо Сагаан байшан соо гаргагдажа байхада, Баруун Германиин үһөө нэхэхые эрмэлзэгшэдтэ ядерна зэбсэг дамжуулан үгэхэ түсэб зохёожо байгшадта шангаар уридшалан һануулһан үгэнүүд Нью-Йоркдо ООН-ой Генеральна Ассамблейн трибуна дээрэһээ дуулдажа байна.

Ядерна зэбсэг абаха гэжэ Баруун Германиин ехээр оролдолго Европодохи, мүн бүхы дэлхэй дээрэхи эб найрамдалай хэрэгтэ түсгаар аюул тохёолдуулна гээд Чехословакиин Гадаадын хэрэгүүдэй министр В. Давид ООН-ой Генеральна Ассамблейн үсэгэлдэр үглөөнэй заседани дээрэ мэдүүлээ.

Уласхоорондын шахардуу шанга байдал һуларуулха, политическэ ондо ондоо байгуулалтатай гүрэнүүдэй энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха, мүн бусад асуудалнуудта Чехословакиин түлөөлэгшэ тогтожо хэлэһэн байна.

Лаосой делегат Фуми Носаван үглөөнэй заседани дээрэ үгэ хэлэхэдээ, Вьетнамай Демократическа Республика тушаа хардалга гүрдэлгэ хээ.

Джонсон Вильсон хоёрой хэлсээн

ВАШИНГТОН, декабриин 8. (ТАСС). США-гай президент Джонсон, Англиин премьер-министр Вильсон үсэгэлдэр үдэшэ Сагаан байшан соо хоёрдохёо уулзаа. 15 тухай минутын турша соо тэдэнэр хоюулан хэлсээ хээ, удаань тэрээндэнь США-гай гүрэнэй секретарь Раск, обороной министр Макнамара, Англиин гадаадын хэрэгүүдэй министр Гордон-Уокер, обороной министр Хили гэгшэд хабаадалсаа.

Час хахадай турша соо үргэлжэлһэн уулзалгын дүүрэһэнэй һүүлээр, хэблэлэй асуудалнуудаар Сагаан байшангай секретарь Риди иигэжэ мэдүүлээ. НАТО-гой асуудалнуудые тэрэ тоодо Атлантическа союзай ядерна хүсэнүүдые байгуулха түсэбүүдые Джонсон Вильсон хоёр саашадань зүбшэн хэлсээ. Мүн зүүн болон баруун оронуудай хоорондохи харилсаанууд тухай тэдэнэр һанамжануудаа саашадаа мэдэлсэһэн байна.

ВАШИНГТОН, декабриин 9. (ТАСС). США-гай президент Джонсон Англиин премьер-министр Вильсон хоёрой хэлсээн эндэ дүүрээ. НАТО-гой нэгэдэмэл ядерна хүсэнүүдые байгуулха түсэбые, хойто-атлантическа союзай байдалые тэдэнэр гол түлэб хэлсээ. Американо-английска хамтын тусхай коммюнике соо иигэжэ хэлэгдэнэ. США-гай президент Джонсон, Великобританиин премьер-министр Вильсон «ядерна стратегическэ обороной талаар хойтоатлантическа союзай нэгэдэлые бэхижүүлхэ шухала гэжэ мэдэрээ.»

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгэдэхи хуудаһанда: СССР-эй зургаадахи зарлалай Верховно Соведэй V сессиин хүдэлмэри тухай мэдээсэл; «Ашаглалгада үгтэхэ барилганууд» гэһэн рубрика доро «Шэнэ гэр толлогдохо гү?» гэһэн корреспонденци; республика дотор малай үбэлжэлгын ямараар ябажа байһан тухай хэдэн бэшэгүүд.

Хоёрдохи хуудаһанда: Хурамхаанай совхозой главна агроном Б. Гомбоевой сабшалан һайжаруулха тухай корреспонденци; Н. Мальцевай «Туршалга хэхэ бригада» гэһэн корреспонденци; «Түрэл орон доторнай» гэһэн гаршаг доро ТАСС-ай мэдээсэл.

Гурбадахи хуудаһанда: Б. Ильинэй «Тон шухала, баяртайшье уулзалга» гэһэн статья; гүрэнэй бюджедэй дүүргэлтэ тухай Бур. АССР-эй финансын министрэй орлогшын статья; Ю. Фроловой «Хүйхэр хүнүүд» гэһэн фельетон.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: элдэб һонирхолтой информацинууд.

Редактор **Ц. О. ОЧИРОВ.**

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам. редактора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата—27-37, отделов: сельскохозяйственный—47-59, 35-14, промышленный—48-89, 33-61, корректорская—35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: партийной жизни—40-49, идеологический—24-74, советского строительства и быта—34-93, рабселькоров и писем—25-41, 33-30, информации—34-05 и переводов—24-74.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров Бурятской АССР.

Н00293. Зак. № 1255.